

2021–2027 m. Partnerystės sutartis

CCI	
Pavadinimas	Partnerystės sutartis
Redakcija	
Pirmieji metai	2021
Paskutiniai metai	2027
Komisijos sprendimo numeris	
Komisijos sprendimo data	

TURINYS

Lentelių sąrašas.....	3
Vartojamos santrumpos ir terminai	4
1. Politikos tikslų atranka	6
2. Pasirinktos politikos priemonės, koordinavimas ir papildomumas	13
2.1 Kiekvieno 2021–2027 metų partnerystės sutartyje numatyto fondo atveju pasirinktų politikos priemonių ir pagrindinių numatomų rezultatų santrauka	13
2.2 Fondų koordinavimas, atskyrimas bei papildomumas ir, kai tinkama, nacionalinių ir regioninių programų koordinavimas	21
2.3 2021–2027 m. partnerystės sutartyje numatytų fondų, PMIF, VSF, SVVP ir kitų ES priemonių tarpusavio papildomumas ir sinergija	25
3. Perkėlimai.....	28
3.1. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų.....	28
3.2. Lėšų perkėlimas tarp ERPF, ESF+, SaF arba į kitą fondą ar fondus	30
4. ES įnašo techninei paramai finansuoti forma	31
5. Paramos telkimas pagal temas	32
6. Preliminarus finansinis asignavimas iš kiekvieno fondo, kuriam taikoma 2021–2027 metų partnerystės sutartis, pagal politikos tikslą, konkretų TPF tikslą ir techninę paramą nacionaliniu ir, kai tikslinga, regioniniu lygmeniu	32
7. Planuojamų partnerystės sutartyje numatytų fondų programų sąrašas su atitinkamais preliminariais finansiniais asignavimais, suskirstytais pagal fondus, ir atitinkamu nacionaliniu įnašu pagal regiono kategorijas	34
8. Veiksmų, kurių ketinama imtis siekiant sustiprinti administracinius gebėjimus įgyvendinti partnerystės sutartyje numatytus fondus, santrauka	37
9. Integruotas požiūris siekiant spręsti demografinius uždavinius ir (arba) tenkinti specifinius regionų ir teritorijų poreikius.....	39
10. Reikiamos sąlygos (teikiamos kartu su Programa)	40
11. Preliminarus klimato srities tikslas.....	40

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Politikos tikslų atranka ir pasirinkimo pagrindimas	6
2 lentelė. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų (suskirstymas pagal metus)	28
3 lentelė. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų (suvestinė)	28
4 lentelė. Perkėlimai tarp ERPF, ESF+ ir SaF ir į kitą fondą ar fondus (suskirstymas pagal metus)	30
5 lentelė. Perkėlimai tarp ERPF, ESF+, SaF fondo arba į kitą fondą ar fondus (suvestinė)	31
6 lentelė. Preliminarus finansinis asignavimas iš ERPF, SaF, TPF, ESF+, EJŖŽAF pagal politikos tikslą, konkretų TPF tikslą ir techninę paramą	32
7 lentelė. Planuojamų programų sąrašas su preliminariais finansiniais asignavimais	34
8 lentelė. Planuojamų INTERREG programų sąrašas	35

Vartojamos santrumpos ir terminai

ADRP – aktyvios darbo rinkos politikos priemonės
 AEI – atsinaujinantys energijos ištekliai
 AI – audito institucija
 APV – aukšta pridėtinė vertė
 BIVP – bendruomenės inicijuota vietos plėtra
 BJRS – Baltijos jūros regiono strategija
 BNR – Bendrųjų nuostatų reglamentas (ES) 2021/1060
 BVP – bendrasis vidaus produktas
 BŽP – bendroji žuvininkystės politika
 BŽŪP – bendroji žemės ūkio politika
 DI – dirbtinis intelektas
 DJMP – Darnaus judumo mieste planas (-ai)
 EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
 EGADP – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, finansuojama priemonės „Kitos kartos ES“ lėšomis (*angl. Recovery and Resilience facility, Next Generation EU*)
 EITP – Europos infrastruktūros tinklų priemonė (*angl. Connecting Europe facility, CEF*)
 EJŖŽAF – Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondas
 EK – Europos Komisija
 ERPF – Europos regioninės plėtros fondas
 ES – Europos Sąjunga
 ES fondai – ESF+, ERPF ir SaF
 ESF+ – „Europos socialinis fondas+“
 EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai
 GVA – bendroji pridėtinė vertė (*angl. Gross value added*)
 IJP – integruota jūrų politika
 IRT – informacinės ir ryšių technologijos
 IT – informacinės technologijos
 ITI – integruotos teritorinės investicijos
 KKI – kultūros ir kūrybinės industrijos
 LR – Lietuvos Respublika LSPS – Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategija
 LŽŪKPSP – Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginis planas
 MSI – mokslo ir studijų institucijos
 MTEP – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
 MTEPI – moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
 MVG – mokymasis visą gyvenimą
 MVĮ – mažos ir vidutinės įmonės
 NEKSVP – Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas
 NENS – Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija
 NKL – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis finansuojamas planas „Naujos kartos Lietuva“
 NPP – 2021–2030 metų nacionalinės pažangos planas
 NVO – nevyriausybinių organizacijų
 PMIF – Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas

Programa – 2021–2027 m. ES fondų investicijų programa

PVG – pasaulinės vertės grandinės

RPT – regiono (-ų) plėtros taryba(-os)

S3 – Sumaniosios specializacijos strategija (konceptija)

SaF – Sanglaudos fondas

SSGG – stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė

SR– Sostinės regionas

SVV – smulkusis ir vidutinis verslas

SVVP – SVVP Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės

ŠESD – šiltnamio efektą sukeliančios dujos

TEN-T – transeuropinis transporto tinklas

TILS – „Transparency International“ Lietuvos skyrius

TPF – Teisingos pertvarkos fondas

TUI – tiesioginės užsienio investicijos

VGPP – verslumo galimybių paieškos procesas (*angl. Entrepreneurship Development Process*)

VKS – valdymo ir kontrolės sistema

VSF – Vidaus saugumo fondas

VVG – vietos veiklos grupės

VVL – Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas

ŽRVVG – žuvininkystės regionų vietos veiklos grupės

Žuvininkystės programa – Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa (finansuojama EJŖŽAF ir nacionalinėmis lėšomis)

1. Politikos tikslų atranka

1 lentelė. Politikos tikslų atranka ir pasirinkimo pagrindimas

Pasirinktas politikos tikslas	Programa	Fondas	Pasirinkto politikos tikslo pagrindimas
Konkurencingesnė ir pažangesnė Europa , skatinant novatorišką ir pažangią ekonomikos pertvarką ir regionų IRT jungtis (toliau – 1-asis politikos tikslas)	ES fondų investicijų programa	ERPF	<p>Lietuvos proveržį stabdo 3 esminiai inovacijų sklaidos iššūkiai: žemi MVĮ inovacijų absorbciniai pajėgumai (ypač regionuose); nedidelis skaičius APV kuriančių įmonių ir žemas verslo investicijų į MTEP santykis lyginant su BVP; menkas verslo ir mokslo bendradarbiavimo ir tarptautiškumo (dalyvavimo tarptautiniuose projektuose, tinkluose) lygis.</p> <p>Remiantis Europos inovacijų švieslentės rezultatais Lietuva dar atsilieka nuo ES vidurkio (pagal suminį inovatyvumo indeksą siekia 81,9 % 2021 m. ES vidurkio). Investicijų į MTEP rodiklis 2019 m. sudarė 1 % BVP ir išlieka daugiau nei dvigubai mažesnis už ES vidurkį, kuris sudarė 2,2 %. Pagal DESI 2021 m. Lietuva ES užėmė 14 vietą. Pagal skaitmenines viešąsias paslaugas Lietuva ES užima 12 vietą, labiausiai taisytina reitingo komponentė – žmogiškųjų išteklių skaitmeniniai įgūdžiai (17 vieta ES) ir galimybės naudotis ryšiu (25 vieta ES). Lietuva pagal darbo našumo augimą yra viena sparčiausiai augančių ES valstybių narių (2020 m. Lietuvos darbo našumas siekė 81,5 % ES vidurkio), tačiau išsėmus augimo šaltinius ir neužtikrinus žiniomis grįsto augimo, Lietuvai gresia pakliūti į vidutinių pajamų sąpaštus.</p> <p>Lėtą Lietuvos ekonomikos transformaciją į APV ekonomiką lemia struktūrinės ūkio problemos, šalies ekonomika remiasi tradiciniais ūkio sektoriais. Brangstant esminiams gamybos veiksniams (technologijoms, žaliavoms, darbo jėgai) mažėja įmonių konkurencingumas. Lietuvos inovatoriai yra sąlyginai maži, silpnai bendradarbiaujantys, todėl jų potencialas sukurti didelio poveikio inovacijas yra palyginti žemas dėl kritinės investicijų masės stokos. Todėl svarbu stiprinti inovatorių bendradarbiavimą ir kritinę masę. Siekiant stiprinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, bus remiamos sisteminės paskatos, skatinančios mokslininkus kurti daugiau komercinamų žinių ir technologijų, jas perduoti privačiam sektoriui, o taikomųjų mokslinių tyrimų darbotvarkės bus nukreipiamos į rinkos poreikius.</p> <p>Situaciją apsunkina ir nepakankamai išvystyta IRT infrastruktūra. Preliminariai skaičiuojama, kad šiuo metu tik apie 68 % Lietuvos namų ūkių yra padengti itin didelio pralaidumo fiksuotu plačiajuosčiu ryšiu, kai ES vidurkis – 78 %, o ryšio paslaugų prieinamumo skirtumai tarp miesto ir kaimo vietovių išlieka dideli: 87 % kaimo namų ūkių turi prieigą prie interneto, o ES vidurkis – 92 %.</p> <p>Įvardytos pagrindinės Lietuvos ekonomikos struktūros silpnybės ir ūkio plėtros iššūkiai bus mažinami įgyvendinant S3 prioritetus ir pereinant prie APV ekonomikos. Planuojama remti investicijas į MTEPI, bus skatinamas įsijungimas į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras bei konkurencingas dalyvavimas tarptautinėse MTEPI programose. Investicijomis taip pat bus prisidedama prie skaitmeninio junglumo gerinimo, plėtojant itin didelio pralaidumo plačiajuosčio ryšio tinklus ir siekiant mažinti teritorinius skirtumus vietovėse, kuriose tinklų diegimas nėra</p>

			<p>ekonomiškai naudingas, kad būtų užtikrinta tolygi elektroninių ryšių tinklų plėtra.</p> <p>Siekiant didinti ekonomikos ir viešojo sektoriaus skaitmenizavimą, bus investuojama į MVĮ ir viešųjų paslaugų skaitmeninimą, į paklausą orientuotų mokslo duomenų atvėrimą ir viešojo sektoriaus duomenų naudojimą, užtikrinant kibernetinį saugumą ir DI panaudojimą.</p> <p>Stiprinant MVĮ augimą ir konkurencingumą siekiama skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą, vertės grandinių formavimąsi, talentų pritraukimą, veiklos tarptautiškumą, eksporto rinkų plėtrą, įmonių gamybos procesų automatizavimą ir skaitmenizavimą. Taip bus siekiama, ugdyti S3 reikalingus MVĮ darbuotojų gebėjimus, nustatytus nuolatinio VGPP metu, ir stiprinti mokslo vadybos ir žinių komercinimo įgūdžius.</p>
<p>Žaliesnė, mažo anglies dioksido kiekio ir prie nulinio anglies dioksido kiekio technologijų pereinanči ekonomika ir atspari Europa, skatinant perėjimą prie švarios ir teisingos energetikos, žaliąsias ir mėlynąsias investicijas, žiedinę ekonomiką, klimato kaitos švelninimą bei prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją bei valdymą ir tvarų judumą mieste (toliau – 2-asis politikos tikslas)</p>	ES fondų investicijų programa, Žuvininkystės programa	ERPF, SaF, EJRŽAF	<p>Lietuvai kyla nemažai iššūkių, susijusių su žaliosios pertvarkos ir klimato kaitos mažinimo tikslų, nustatytų NEKSVP, įgyvendinimu. Šalies išteklų našumo rodiklis (2020 m. – 0,944 Eur/kg) ir energetinio našumo rodiklis (2019 m. – 4,9 Eur/kgne) yra beveik 2 kartus mažesni už ES vidurkį (atitinkamai ES – 2,23 Eur/kg ir 8,37 Eur/kgne). Ypač didelis energijos suvartojimas namų ūkių ir transporto sektoriuose. Nedidelis inovatyvių ŠESD mažinimo technologijų pritaikymas pramonės įmonėse, žemės ūkio ir transporto sektoriuose. Lietuvos energijos išteklių importo priklausomybės rodiklis išlieka aukštas: 2019 m. Eurostato duomenimis sudarė 75,2 % (ES vidurkis – 60,7 %). Nepaisant didelės pažangos gerinant atliekų tvarkymo veiksmingumą, atliekų šalinimas sąvartynuose išlieka pigiausiu ir vis dar svarbiu atliekų tvarkymo būdu, o žiedinio (pakartotinio) medžiagų naudojimo lygis – gerokai žemesnis už ES vidurkį (2019 m. ES 27 valstybių rodiklis – 11,8 %, Lietuvos – 3,9 %). 2018 m. Lietuvos mėlynosios ekonomikos sektoriuje dirbo apie 25,1 tūkst. darbuotojų (1,9 % visos šalies darbo jėgos), o sukurta GVA sudarė 668 mln. Eur (1,6 % nacionalinio GVA). Dėl nedarnios urbanizacijos ir priemiesčių plėtos, aplinkos taršos, neracionalaus gamtos išteklių naudojimo, invazinių rūšių plitimo ir klimato kaitos veiksnių kinta šalies kraštovaizdis, nyksta biologinė įvairovė, didėja buveinių ir rūšių populiacijų fragmentacija ir sutrinka ekosistemų funkcijos bei jų paslaugų teikimas. Lietuvoje tik 22 % buveinių tipų ir 37 % rūšių, išskyrus paukščius, yra geros apsaugos būklės.</p> <p>Atsižvelgdama į aplinkosaugos ir energetikos sričių problemas, Lietuva numato skatinti perėjimą prie švarios ir teisingos energetikos, skatinti žaliąsias ir mėlynąsias investicijas, prisitaikymą prie klimato kaitos, investuoti į ekstremalių klimato reiškinių rizikos prevenciją bei jos valdymą, skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą, skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai naudoti išteklius. Taip pat investuoti į vandens prieinamumo gerinimą ir tvarių vandens išteklių skatinimą.</p> <p>Siekiant šalies poveikio klimato neutralumui, bus investuojama į energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones, ŠESD mažinimą, AEI dalies lyginant su bendru energijos suvartojimu didinimą, vietinės energijos iš AEI gamybą elektros ir šilumos sektoriuose, į pažangiųjų elektros energijos technologijų ir sprendimų energetiniuose tinkluose</p>

			<p>diegimą, žiedinės ekonomikos vystymą. Transporto sektoriuje bus įgyvendinami 2014–2020 m. parengti DJMP, sprendžiamos išmetamų teršalų kiekio, bevariklio transporto infrastruktūros integracijos, spūsčių miestuose mažinimo, saugumo didinimo, viešojo transporto patrauklumo, ekologiskumo bei prieinamumo didinimo problemos.</p> <p>Planuojamomis priemonėmis bus reikšmingai prisidedama prie NEKSVP nustatytų tikslų ir 2020 m. ES Tarybos rekomendacijos dėl investicijų sutelkimo į žaliąją pertvarką įgyvendinimo.</p> <p>Siekiant reaguoti į žuvininkystės sektoriaus iššūkius bus siekiama sukurti lanksčias paramos priemones, remiantis atskirų prioritetų SSGG bei nustatytais poreikiais, padėsiančias pereiti nuo daugybės labai specifinių mažų priemonių prie išsamesnių veiksmų planų, kuriuos būtų galima lanksčiai įgyvendinti pasikeitus aplinkybėms. Žuvininkystės programa remiasi ES biologinės įvairovės strategija ir „Nuo ūkio iki stalo“ strategija. EJŖŽAF lėšomis bus siekiama didesnio žvejybos sektoriaus tvarumo ir žvejybos išteklių pajėgumų subalansavimo, taip pat prisidedama prie vandenų ekosistemos apsaugos ir atkūrimo (pirmiausiai įgyvendinant išsaugojimo priemones, skirtas ilgalaikiam išteklių atkūrimui ir sprendžiant taršos jūrų šiukšlėmis iššūkius). Daug dėmesio bus skiriama duomenų rinkimui bei kontrolės užtikrinimo priemonių įgyvendinimui, skiriant daugiau nei 15 % Lietuvai skirtų EJŖŽAF lėšų. Taip pat numatoma stiprinti jūrų bei vandenynų tvaraus valdymo priemones. Didžiausias dėmesys ir beveik trečdalis Lietuvai skirtų biudžeto numatyta skirti tvariai ir ekonomiškai perspektyviai akvakultūros veiklai skatinti reikšmingai prisidedant prie Europos žaliojo kurso strategijų įgyvendinimo.</p>
<p>Geriau sujungta Europa, skatinant judumą (toliau – 3-asis politikos tikslas)</p>	<p>ES fondų investicijų programa</p>	<p>ERPF, SaF</p>	<p>Lietuvos konkurencingumą mažina ir bendrosios rinkos naudą riboja nepakankamas tarptautinis susisiekimasis geležinkelių ir kelių transportu. Užtikrinus geresnį susisiekimą padidėtų ekonomikos našumas ir pagerėtų sąlygos pasinaudoti visais bendrosios rinkos teikiamais privalumais. Transporto sektoriaus rezultatai, susiję su TEN-T kelių ir geležinkelių tinklu, tvarumo aspektais ir kelių eismo sauga, gerokai prastesni nei ES vidurkis. Vertinant TEN-T kelių tinklą, nors Lietuva per pastaruosius metus pasiekė reikšmingą pažangą, baigtumo rodikliai vis dar yra žemesni negu kitų ES valstybių vidurkis ir neatitinka TEN-T techninių parametrų: trūksta būtinų infrastruktūros komponentų, tokių kaip aplinkkeliai, atskiros TEN-T jungtys su regionais, pagrindiniais miestais ir ekonominiais centrais, o kelių transporto IT sistemos neatitinka ES modernių transporto informacinių sistemų lygio.</p> <p>Tiek EK, tiek EBPO vertinimu, taip pat reikėtų užtikrinti saugesnę transporto infrastruktūrą ir gerinti eismo dalyvių elgesį, nes žuvusiųjų keliuose skaičius, nors ir sumažėjo, vis dar viršija ES vidurkį. Žuvusiųjų dėl eismo įvykių keliuose skaičius, tenkantis vienam milijonui gyventojų, 2020 m. Lietuvoje sudarė 63, o 2020 m. ES – 42.</p> <p>Geležinkelių sektorius taip pat patiria reikšmingų iššūkių. Siekiant bendrų transporto sistemos tvarumo tikslų, geležinkelių elektrifikacijos mastas išlieka labai mažas. 2020 m. duomenimis, Lietuvoje elektrifikuota vos 8 % viso tinklo ir tai yra vienas žemiausių rodiklių ES, kurioje apie 54,3 %</p>

			<p>geležinkelių yra elektrifikuoti. Lietuvos transporto sektoriaus sąlygas daryti mažesnę neigiamą poveikį aplinkai taip pat apsunkina ir Lietuvoje menkai išvystyta transporto sistemos funkcionavimo ir infrastruktūros tarpusavio sąsaja, t.y. skirtingų transporto rūšių intermodalumas.</p> <p>Įvardytos pagrindinės Lietuvos transporto sistemos funkcionavimo ir infrastruktūros problemos ir iššūkiai bus sprendžiami įgyvendinant Lietuvos transporto infrastruktūros plėtros iki 2030 m. planą.</p> <p>Investicijomis bus siekiama tobulinti, plėtoti ir elektrifikuoti TEN-T geležinkelių infrastruktūrą, siekiant užtikrinti jos sąveikumą su kitais TEN-T koridoriais, modernizuojant įvairias geležinkelių valdymą ir saugumą užtikrinančias sistemas. Be to, bus modernizuojamos esamos multimodalinių terminalų jungtys, siekiant padidinti krovinių pervežimo geležinkeliais patrauklumą.</p> <p>Taip pat, bus toliau vystomas pagrindinis ir visuotinis TEN-T kelių tinklas, tobulinami ar rekonstruojami valstybinės reikšmės keliai gerinant regionų susisiekimą TEN-T kelių tinklu, užtikrinant eismo saugumą, pralaidumą, apkrovimo ir techninių parametrų laikymąsi, ypač intensyviausiuose ir rizikingiausiuose kelių ruožuose. Be to, bus plėtojama savivaldybių susisiekimo infrastruktūra, diegiant eismo saugos priemones vietinės reikšmės keliuose, šalinant juodąsias dėmes. Kartu integraliai numatoma vystyti dviračių ir pėsčiųjų susisiekimo infrastruktūrą šalia valstybinės reikšmės kelių.</p>
<p>Socialiai atsakingesnė ir įtraukesnė Europa, įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį (toliau – 4-asis politikos tikslas)</p>	<p>ES fondų investicijų programa, Materialinio nepritekliaus mažinimo programa</p>	<p>ESF+, ERPF</p>	<p>2020 m. Lietuvoje 24,8% visuomenės priskirtina skurdo arba socialinės atskirties rizikai, o ES 27 valstybėse tokios visuomenės vidurkis 2020 m. siekė 22 %. Lietuvos viešosios išlaidos socialinei apsaugai 2019 m. sudarė 16,5 % BVP, ES valstybės 2018 m. vidutiniškai šiai sričiai skirdavo po 27,9 % savo BVP. 2021 m. pradžioje nedarbo lygis sumažėjo iki 7,5 % ir pasiekė lygį, artimą COVID-19 pandemijos pradžioje. Išliko neapibrėžtumai, kokio masto socialinės ir ekonominės pasekmės liks pasibaigus pandemijai. 4-ojo politikos tikslo investicijomis bus įgyvendinamos 2019 ir 2020 m. ES Tarybos rekomendacijos: siekiama mažinti pajamų ir socialinę nelygybę Lietuvoje, užtikrinant socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą bei jos veiksmingumą, siekiant gerinti mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą ir asmenų apsaugą nuo skurdo. Pavyzdžiui, daugiau kaip pusės Lietuvos privačiame ir NVO sektoriuje veikiančių KKI įmonių veikla COVID-19 pandemijos laikotarpiu buvo visiškai sustabdyta, o šiame sektoriuje dominuojantys darbuotojai – jaunimas, socialiai pažeidžiamų ir jautrių grupių atstovai bei moterys – neteko darbo. Didinant KKI atsparumą panašioms krizėms turi būti sprendžiami visuomenės grupių, kurių atstovams kyla didžiausia rizika netekti darbo, užimtumo iššūkiai. Pandemijos metu sumažėjęs kultūros objektų lankymas ir paslaugų vartojimas išryškino būtinumą kultūros infrastruktūros įveiklinimą sieti su visuomenės įtrauktimi ir ekonomine plėtra.</p> <p>Norint padidinti nepalankias gyvenimo sąlygas turinčių asmenų, ypač neįgaliųjų ir gausių šeimų, integraciją, svarbu užtikrinti tinkamas jų būtinąsias gyvenimo sąlygas. 2019 m. socialinio būsto Lietuvoje laukė 10,5 tūkst. asmenų (šeimų), o per 2020 m. socialinio būsto poreikis bus patenkintas tik 7,9 % jo laukiančių asmenų. Mažinant socialinę atskirtį,</p>

			<p>toliau aktualus išlieka poreikis plėtoti socialines paslaugas, jų plėtrą įgalinant bendruomenes ir šeimas, kartu įgyvendinant institucinės globos pertvarką.</p> <p>Lietuvoje išlieka aktuali kvalifikuotų darbuotojų ir reikiamų įgūdžių stokos problema, kylanti dėl nepakankamos švietimo sistemos atitikties darbo rinkos poreikiams ir menko suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi programose – 2020 m. 7,2 % suaugusiųjų dalyvavo mokymosi programose, ES tokių suaugusiųjų buvo 9,2 %.</p> <p>Egzistuoja dideli regionų ir atskirų socialinių grupių dalyvavimo darbo rinkoje skirtumai, darbo rinka nėra pakankamai įtrauki – gana aukštas pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų nedarbo lygis, daug žemos kvalifikacijos asmenų arba neįgaliųjų nedirba ir nesimoko. Bus įgyvendinama 2020 m. ES Tarybos rekomendacija didinti ADRP finansavimą bei aprėptį ir gerinti įgūdžius.</p> <p>2020 m. šalies ataskaitoje EK nurodė, kad Lietuvai reikalingos tolesnės investicijos į švietimo ir mokymo sistemos kokybę bei efektyvumą. 2018 m. EBPO tarptautinis moksleivių vertinimas (PISA) parodė, kad visų trijų testuotų dalykų Lietuvos vidutiniai rezultatai yra prastesni už ES vidurkį, o mokinių rezultatams didelį poveikį turi socialinė ir ekonominė padėtis, lėtai įgyvendinama pirminio mokytojų rengimo sistemos reforma, neoptimalus mokyklų tinklas, moksleivių atskirtis dėl gyvenamosios vietovės ir specialiųjų ugdymo poreikių. Bus įgyvendinama 2019 m. rekomendacija gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir didinti jų efektyvumą.</p> <p>Lietuvos ekonomikos vystymuisi bei visuomenės gerovei iššūkių kelia demografiniai pokyčiai – visuomenė sensta. Lietuvos gyventojų bendros sveikatos rodikliai smarkiai atsilieka nuo ES valstybių. Išvengiama mirtingumo nuo širdies ir kraujagyslių ligų ir dėl savižudybių, daugiausia vyrų, rodiklis daugiau nei dvigubai viršija ES vidurkį.</p> <p>Atsižvelgiant į prastus Lietuvos gyventojų bendros sveikatos rodiklius, būtina sveikatos sistemos peržiūra, siekiant didinti sveikatos sistemos efektyvumą, kartu gerinant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę. COVID-19 pandemija dar labiau išryškino sveikatos sistemos struktūrines ir organizacines problemas, trukdančias operatyviai reaguoti į iššūkius, ypač susijusius su sveikatos paslaugų kokybės ir prieinamumo užtikrinimu. Bus įgyvendinamos 2019 m. ir 2020 m. rekomendacijos gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, kokybę, įperkamumą ir sistemos efektyvumą, didinti sveikatos sistemos atsparumą, be kita ko, sutelkiant adekvatų finansavimą ir sprendžiant sveikatos priežiūros darbuotojų ir svarbių medicinos reikmenų trūkumo problemą.</p>
Piliečiams artimesnė Europa, skatinant tvarią ir integruotą visų rūšių vietovių ir vietos iniciatyvų plėtrą (toliau – 5-asis politikos tikslas)	ES fondų investicijų programa, Žuvininkystės programa	ERPF, EJŖŽAF	<p>Regioniniai skirtumai Lietuvoje yra didesni nei ES vidurkis ir pastaruosius du dešimtmečius skirtumai tik didėja. Sparčios Lietuvos ekonominės konvergencijos teigiama poveikį daugiausiai junta du didžiausi miestai, o vidutinio dydžio miestai nepritraukia pakankamai investicijų. Vangiai kuriantis naujoms darbo vietoms vidutinio dydžio miestuose, didėja ilgalaikis nedarbas kaimo vietovėse (3,9 % 2020 m., palyginti 1,9 % 2007 m.).</p> <p>Užtikrinant tvarią miestų plėtrą ypač svarbūs yra 10 miestų (regionų centrų – įgyvendinsiančių tvarios miestų plėtros</p>

			<p>veiksmus), kurie dėl savo dydžio, ekonominio potencialo ir geografinės padėties funkcionuoja kaip administraciniai, ekonominiai, paslaugų teikimo centrai, peržengiantys savo savivaldybės ribas. Dėl naujų demografinių, vidaus ir išorės migracijos pokyčių, pramonės 4.0 iššūkių ir COVID-19 pandemijos miestams tenka kompleksiskai spręsti ir verslo sąlygų, skurdo ir socialinės atskirties, švietimo kokybės netolygumų mažinimo problemas, reikalaujančias kompleksinių sprendimų, įgyvendinant teritoriškai integruotas ir įvairius sektorius apimančias priemones.</p> <p>Nuo miestų ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio tvarumo bei atsparumo daug priklauso regionų gyventojų gyvenimo ir darbo kokybė, verslų, ypač MVĮ, gyvybingumas ir plėtra, regionų investicinis patrauklumas. Tam reikalingos kompetencijos, stiprūs administraciniai gebėjimai, visuomenės, verslo, NVO, socialinių ir ekonominių partnerių aktyvus ir veiksmingas įtraukimas į sprendimų formavimą, priėmimą ir įgyvendinimą.</p> <p>Atsižvelgiant į visuomenės senėjimo procesus, ypač atokiose ir kaimiškose teritorijose, regioninius darbo rinkos netolygumus ir struktūrinį disbalansą, išvykstamąją ir grįžtamąją migraciją, vidinio mobilumo pokyčius, siekiant racionalesnio jau sukurtos ir dabartinės situacijos neatitinkančios viešosios infrastruktūros naudojimo ir trūkstamos infrastruktūros kūrimo, suvienijant kelių savivaldybių ir (ar) regionų pastangas, įgyvendinant Programą bus remiama integruota funkcinė zonų plėtra. Tai reikalaus kompleksinių sprendimų integruotose teritorijose (funkcinėse zonose), suformuotose pačių savivaldybių iniciatyva, remiantis plėtros poreikių ir vietovės galimybių analizės metu nustatytais bendrais interesais, iššūkiais, ieškant bendrų sprendimų, aktyviai dalyvaujant vietos bendruomenėms, socialiniams, ekonominiams ir kitiems partneriams. Toks valdysenos mechanizmas užtikrins investicinių išteklių racionalesnį naudojimą, poreikių sąsają su regiono ir savivaldybės tikslais bei vietovės potencialu ir geresnį kelių savivaldybių bendrų veiksmų koordinavimą. Šis pokytis reikalaus administracinių vietos valdžios ir partnerių gebėjimų stiprinimo, pagalbos ir konsultavimo sistemos sukūrimo.</p> <p>Pakrančių teritorijų bendruomenės, tradiciškai priklausomos nuo žuvininkystės ir (arba) akvakultūros, susiduria su ekonominiais ir socialiniais iššūkiais dėl natūralių žuvų išteklių mažėjimo. Įgyvendinant Žuvininkystės programą EJŖŽAF lėšomis bus plečiamas BIVP metodo taikymas. Numatoma skatinti Lietuvos žvejybos ir akvakultūros regionuose susikūrusias VVG atlikti svarbesnį vaidmenį, plėtojant mėlynąją ekonomiką vietos lygmeniu, stiprinant šių regionų konkurencingumą ir efektyvų jūrų bei vidaus vandenų išteklių naudojimą.</p>
Teisingos pertvarkos fondo konkretus tikslas	ES fondų investicijų programa	TPF	<p>Pagrindinis TPF tikslas yra švelninti neigiamą su klimato kaita susijusios pertvarkos poveikį, suteikiant paramą labiausiai paveiktiems regionams ir darbuotojams, skatinant subalansuotą socialinę ir ekonominę pertvarką.</p> <p>TPF investicijos, kuriomis 100 % bus siekiama klimato srities tikslų, prisidės prie 2021–2030 m. NEKSP tikslų pasiekimo, kuriuose numatytas siekis iki 2050 m. pereiti prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos Lietuvoje ir išmetamų ŠESD kiekių nuo 2020 m. iki 2030 m. sumažinti</p>

			<p>24% bei pasiekti 12 MtCO₂e lygį. Lyginant su 1990 m. kiekiais, sumažėjimas sieks 67%. Iki 2040 m. Lietuvoje išmetamų teršalų kiekius planuojama mažinti toliau ir pasiekti 70% sumažėjimą, lyginant su 1990 m. lygiu. Taip pat TPF investicijos prisidės prie Klimato kaito valdymo darbotvarkėje¹ nustatytų ambicingesnių tikslų, lyginant su NEKSP, siekiant neutralios klimato ekonomikos: AEI naudojimas – siekiama, kad iki 2030 m. AEI dalis šalies bendrame galutinio energijos suvartojimo balanse sudarytų 45 proc.; iki 2040 m. – ne mažiau kaip 75 proc.; iki 2050 m. – 90 proc.; iki 2050 m. bus atsisakyta iškastinio kuro naudojimo (ES ATLPS dalyvaujančios pramonės įmonės, kelių transportas jo turi atsisakyti iki 2045 m., ES ATLPS nedalyvaujančios pramonės įmonės, žemės ūkis – iki 2040 m.); o iki 2050 m. pramonės sektoriaus ŠESD kiekis bus sumažintas 100 proc. palyginti su 2005 m.</p> <p>Pramoninės taršos intensyvumas Lietuvoje yra pakankamai didelis, lyginant su ES-27 šalių vidurkiu, tačiau taip yra dėl to, kad energijai imlios pramonės šakos sudaro gana didelę Lietuvos gamybos sektoriaus dalį. Lietuvoje pramoninių išmetamų teršalų kiekis sudaro maždaug ketvirtadalį visų ŠESD išmetimų. 2010–2018 m. pramoninių išmetamų teršalų kiekis padidėjo 14%, nuo 4,8 MtCO₂-ekv. iki 5,1 MtCO₂-ekv., o tai daugiausia lėmė padidėjusi pramonės produkcija.</p> <p>2013–2019 m. laikotarpiu beveik 85% visų ES ATLPS dalyvaujančiųjų sektorių išmetamųjų teršalų Lietuvoje sugeneruoja trys sektoriai: trąšų (AB Achema Kauno regione, Jonavos raj.), naftos perdirbimo (AB Orlen Lietuva Telšių regione, Mažeikių raj.) ir cemento gamybos sektorius (AB Akmenės cementas Šiaulių regione, Akmenės raj.). Šie regionai buvo įvardinti ir 2020 m. Lietuvos šalies semestro ataskaitos D priede.</p> <p>Ekspertams² atlikus įvairiais kriterijais paremtą analizę, kurioje vertinti svarbiausi ekonominiai, socialiniai ir aplinkosaugos veiksniai (pvz.: apdirbamosios gamybos svarba regiono ekonomikoje, išmetamųjų teršalų kiekis, užimtumas apdirbamosios gamybos srityje ir gyventojų skaičiaus mažėjimo rizika), nustatyta, kad būtent Kauno, Šiaulių ir Telšių regionai turėtų būti laikomi labiausiai nuo perėjimo prie mažai CO₂ į aplinką išskiriančių technologijų nukentėjusios teritorijos.</p> <p>Poveikis nacionaliniam BVP ir užimtumui yra reikšmingas, nes didelė visų 3 bendrovių tiekėjų dalis veikia už regionų ribų, kitose šalies vietose (ar užsienyje). Apskaičiuota, kad apie 810 mln. EUR BVP nacionalinėje ekonomikoje (2% viso BVP) ir apie 25 000 darbo vietų yra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su šiais 3 objektais. Kiekvienam trijų objektų darbuotojui vidutiniškai tenka dar septyni visoje Lietuvoje dirbantys darbuotojai.</p> <p>TPF lėšos bus investuojamos pagal teritorinį teisingos pertvarkos planą. Taip pat TPF remiamos veiklos bus įtrauktos į Programą kaip atskiras prioritetas. Partnerystės sutarties teikimo metu dar nėra galutinai sutarta dėl konkrečių TPF lėšomis finansuojamų veiklų, tačiau jos bus įtrauktos vėliau, EK teikiant Programos keitimą.</p>
--	--	--	---

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7eb37fc0db3311eb866fe2e083228059?positionInSearchResult>

² Pagalba teritorinių teisingos pertvarkos planų rengimui Lietuvoje, Trinomics, 2021.

2. Pasirinktos politikos priemonės, koordinavimas ir papildomumas

2.1 Kiekvieno 2021–2027 metų partnerystės sutartyje numatyto fondo atveju pasirinktų politikos priemonių ir pagrindinių numatomų rezultatų santrauka

Svarbiausi iššūkiai Lietuvai:

Netikėtai ištikusios krizės dėl COVID-19 pandemijos pasekmių šalinimas bei ekonomikos ir socialinių sistemų atsparumo krizėms didinimas, Lietuvos ekonomikos transformacijos siekiant aukštesnės pridėtinės vertės skatinimas, socialinės atskirties ir nelygybės, kuri pandemijos metu tapo dar gilesnė, mažinimas, švietimo kokybės netolygumų mažinimas, švietimo skaitmenizavimo spartinimas, Lietuvos gyventojų bendros sveikatos rodiklių gerinimas, ekonominių ir socialinių skirtumų regionuose mažinimas, nepakankamo TEN-T junglumo ir saugumo didinimas, spartėjančios klimato kaitos, taršaus transporto sektoriaus problemų sprendimas.

Siekiant pasirinktų politikos tikslų bus įgyvendinamos atitinkamos 2019 ir 2020 m. Lietuvai skirtos ES Tarybos rekomendacijos, Šalies ataskaitos D ir Dbis priedai, NPP, NEKSVP, Europos socialinių teisių ramstis ir kiti ES (pvz. „Green Deal“, „Digital Europe“) bei nacionaliniai strateginiai dokumentai, bus atsižvelgiama į Pagrindinių teisių chartiją, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, kitas žmogaus teisių tarptautines sutartis, moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo principus.

Europos žaliasis kursas iškėlė ambicingą tikslą siekti tvarios ES ekonomikos ateities ir nustato pagrindą, kaip pasiekti klimatui neutralią žiedinę ekonomiką vėliausiai iki 2050 m. Siekiant iki 2030 m. ES lygiu 55 % sumažinti ŠESD išmetimus, lyginant su 1990 m., Lietuvos atveju numatoma, jog 2030 m. šis sumažėjimas būtų 70 % (lyginant su 1990 m.) arba 30 % (lyginant su 2005 m.). NEKSVP nustatyta, jog siekiant šios ambicijos 2021-2030 m. laikotarpiu didžiausia atsakomybė tenka energetikos sektoriui, kuris šį dešimtmetį ŠESD išmetimus turės sumažinti 49 %; transporto sektorius sumažins 41 % savo ŠESD išmetimus, o žemės ūkio ir pramonės sektoriai sieks sumažinti ŠESD emisijas atitinkamai po 20 % ir 13 %. Taip pat, siekiama galutinį energijos suvartojimą per šį dešimtmetį sumažinti 21 %. Atsižvelgiant į tai, Lietuva įsipareigoja ES fondų lėšas naudoti pagal Partnerystės sutartį, siekdama prisidėti prie Žaliojo kurso įgyvendinimo ir ES 2030 m. klimato kaitos tikslų: numatoma tiekti švarią, prieinamą ir saugią energiją; paspartinti perėjimą prie tvaraus ir pažangaus mobilumo; skatinti pramonės telkimą švariai ir žiedinei ekonomikai; vykdyti renovaciją energiją ir išteklius taupančiu būdu; siekti netoksiškos aplinkos, išsaugant ir atkuriant ekosistemas ir biologinę įvairovę; regionus ir miestus paverčiant atspariais klimato kaitos poveikiui atsižvelgiant į konkrečias iniciatyvas pagal Europos žaliąjį kursą. Be to, Lietuva ES fondų lėšas panaudos mobilizuodama mokslinius tyrimus ir skatindama inovacijas tvarumo srityje. Lietuva laikysis „nedarome reikšmingos žalos“ principo, investuodama pagal visus politikos tikslus. Europos žaliojo kurso tikslus galima pasiekti veikiant sąžiningai bei įtraukiai, todėl Lietuva remia labiausiai pažeidžiamus ir didžiausius socialinius ir ekonominius pertvarkos patiriančius sektorius, skatindama perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo priemones.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant 1-ojo politikos tikslo „Konkurencingesnė ir pažangesnė Europa, skatinant novatorišką ir pažangią ekonomikos pertvarką ir regionų IRT jungtis“ (ERPF)

2021–2027 m. laikotarpiu įgyvendinant Programos 1-ąją politikos tikslą ERPF lėšos bus investuojamos į priemones, skatinančias Lietuvos ekonomikos transformaciją į APV ekonomiką, jos konkurencingumą ir skaitmeninį junglumą. Pagal šį politikos tikslą yra suplanuoti keturi uždaviniai, kurių įgyvendinimas prisidės prie S3 įgyvendinimo Lietuvoje. Taip pat tikslo bus siekiama įgyvendinant Programos 1-ojo politikos tikslo specialųjį 7-ąjį prioritetą, skirtą skaitmeniniam junglumui gerinti.

ERPF investicijomis Lietuvoje numatoma siekti šių pokyčių:

Gerinti Lietuvos inovacijų ekosistemos veikimą, tęsti darbus konsoliduojant mokslo, technologijų ir inovacijų sistemą (2019 m. **ES Tarybos rekomendacija dėl inovacijų skatinimo įgyvendinimo**). 2022 m. II ketv. planuojama įsteigti Inovacijų agentūrą, joje konsoliduojant inovacinės veiklos skatinimo funkcijas. Mokslinių tyrimų sistemos fragmentacija lemia žemą mokslinių tyrimų kokybę, todėl ES lėšos bus investuojamos tik įgyvendinus švietimo ir mokslo reformą, kuri apims aukštųjų mokyklų misijų išgryninimą, doktorantūros studijų vykdymo ir valstybės finansuojamų studijų vietų planavimo modelio sukūrimą, universitetinių studijų (siekiant jų tarptautiškumo, technologinių inovacijų diegimo, studentų mobilumo) atnaujinimą, dalyvavimą tarptautinėse programose, kt.

Taip pat bus remiamos sisteminės mokslininkų paskatos kurti daugiau komercinamų žinių, o taikomųjų mokslinių tyrimų vykdymas kartu su įmonėmis, pritraukiant jų kapitalą, prisidės prie ekonomikos transformacijos sukuriant ir realizuojant tarptautinėje rinkoje konkurencingus produktus bei MTEPI ir BVP santykio padidėjimo (2019 m. **ES Tarybos rekomendacija dėl nuoseklios mokslo ir verslo bendradarbiavimo sistemos sukūrimo**).

Stiprinant mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegiant pažangiąsias technologijas, remiantis

sumaniąja specializacija, numatoma: skatinti vykdyti taikamuosius MTEP (nuo TRL4), siekiant komercinamų žinių kūrimo; skatinti tarpinstitucinį, mokslo ir verslo bei tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendinant MTEP veiklas; didinti mokslo tarptautiškumo lygį, dalyvauti tarptautinėse MTEP programose, tinkluose ir infrastruktūrose; stiprinti žinių perdavimo ir komercinimo sistemą perduodant ir komercinant MSI kuriamas žinias; didinti tyrėjų karjeros patrauklumą ir skatinti protų cirkuliaciją (podoktorantūra, tyrėjų mokslinės išvykos iš Lietuvos ir į Lietuvą; užsienio tyrėjų pritraukimas vykdyti MTEP veiklas Lietuvoje); skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą.

Numatoma skatinti inovacijų pasiūlą: investuoti į naujų APV produktų kūrimo veiklas nuo naujo produkto idėjos vystymo, koncepcijos parengimo iki prototipo sukūrimo, jo komercinimo. Skatinant inovacijas viešajame sektoriuje (iki prekybinius pirkimus) bus kuriamos paskatos verslui, ypač MVĮ, kurti naujus produktus, reikalingus viešojo sektoriaus poreikiams tenkinti. Taip pat numatoma skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvose, siekti stiprinti verslo pozicijas PVG bei skatinti įmonių tarptautinę tinklaveiką ir TUI pritraukimą.

Įvertinus SR ir VVL regionų potencialą diegti inovacijas ir vykdyti MTEP veiklas, S3 buvo išskirti didžiausią potencialą regionų plėtrai turintys prioritetai SR ir VVL regionams.

Šių tikslų bus siekiama pasitelkiant ir kitus finansavimo šaltinius: „Europos horizontas“ programa, Programa „InvestEU“, EGADP ir EK tiesiogiai finansuojamas programas ir priemones.

Siekiant spartesnio skaitmenizavimo, bus investuojama į kompetencijas didelio našumo skaičiavimo, DI, kibernetinio saugumo taikymo srityse. Atsižvelgiant į iššūkius, su kuriais susiduria SR ir VVL regionas, investicijos numatomos abiejuose regionuose, įvertinus konkretaus regiono problemos mastą ir specifiką. Siekiant skaitmeninės transformacijos mokslo srityje bei padidinti mokslo rezultatų tarptautinį matomumą, numatoma investuoti į mokslo duomenų atvėrimą bei integraciją į Europos atvirojo mokslo debesį.

MVĮ skaitmeninimas bus skatinamas prioritetą teikiant tokių e.komercijos modelių, kurie leistų MVĮ persiorientuoti į produktų (gaminamų gaminių ir (ar) teikiamų paslaugų) skaitmeninimą, produktų elektroninę prekybą ir pristatymą, diegimui. Investicijas numatoma skirti e. pardavimo sandorių sudarymo sprendimams diegti, paslaugoms ir produktams konfigūruoti ir vizualizacijai vykdyti.

Taip pat numatoma kurti naujas, inovatyvias priemones ir technologinius sprendimus, kurie visiems šalies gyventojams ir verslui padėtų jais pasinaudoti kompiuteryje ir kituose išmaniuosiuose įrenginiuose, prioritetą teikiant tokių bendro naudojimo informacinių technologijų (IT) sprendimų ir įrankių finansavimui, kurie sudarytų sąlygas lengvai pasiekti bet kokio formato ir apimties skaitmeninį turinį ar gauti paslaugas, įskaitant kalbos technologijomis grįstus sprendimus bei įrankius socialiai pažeidžiamų grupių žmonėms jiems prieinamu būdu (pvz., konvertuojant informaciją į tekstinę (lengvai suprantamą kalbą („easy to read“), garsinę, vaizdinę); kurti inovatyvius technologinius sprendimus, prioritetą teikiant tiems sprendimams, kurie padės atsirasti rinkoje neegzistuojančioms arba labai mažai naudojamoms patikimumo užtikrinimo paslaugoms; skatinti viešųjų institucijų atvirųjų duomenų, orientuotų į paklausą, naudojimą inovatyviems sprendimams ir skaitmeninėms paslaugoms kurti. Numatomos EGADP investicijos į duomenų prieinamumą, jų atvėrimą, valstybės duomenų struktūros modelio parengimą, duomenų mainų priemonių sukūrimą sudarys sąlygas atvirųjų duomenų naudojimui ir pritaikomumui versle.

Tiksams įgyvendinti bus siekiama pasinaudoti tokių šaltinių galimybėmis: „Digital Europe“ programomis, EGADP ir kitomis EK tiesiogiai finansuojamomis programomis ir priemonėmis.

Numatoma didinti MVĮ produktyvumą ir konkurencingumą, diegiant inovacijas. Planuojama, kad 2030 m. pagal pasaulio konkurencingumo indeksą, palyginti su 2019 m., Lietuva pakils 9 vietomis ir pasieks bent 30 vietą. Atsižvelgiant į tai, kad SR konkurencingumas 33 % viršija Lietuvos vidurkį ir didžioji dalis inovacijų sukurama šiame regione, didžioji dalis investicijų, skirtų konkurencingumui didinti, tvarių pramonės MVĮ transformacijai, netechnologinių inovacijų kūrimui ir diegimui, inovacijų paklausai, startuolių ekosistemai kurti, bus nukreipta į VVL. Investicijomis bus skatinamas verslų pradedančių SVV subjektų kūrimasis, augimas ir plėtra, ypač finansinių šaltinių prieinamumas, ir trumpose vertės kūrimo grandinėse dalyvaujančių MVĮ verslo procesų modernizavimas. Bus skatinamas MVĮ tarptautiškumas, naujų užsienio rinkų paieška, esamų rinkų plėtra bei įsitraukimas į tarptautines vertės grandines. Įmonės bus skatinamos investuoti į skaitmeninio technologijų diegimą.

Suformuoti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingi įgūdžiai. Siekiant paskatinti perėjimą prie žiniomis grindžiamos ir APV ekonomikos, bus investuojama į tas sumaniosios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijas ir įgūdžius, kurie reikalingi MVĮ, investicijas nukreipiant į įvairių formų ir lygių mokymus. Siekiant ugdyti ir kitų verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimus rengti ir įgyvendinti S3, planuojama investuoti į įvairesnių įgūdžių rinkinį, apimančių visą inovacijų vadybos ciklą (nuo planavimo iki kontrolės). Taip pat bus investuojama į mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų MSI stiprinimą.

Taip pat planuojama pagerinti Lietuvos skaitmeninį junglumą ir sumažinti ryšių paslaugų prieinamumo skirtumus tarp miesto ir kaimo vietovių. Daugiausia dėmesio bus skiriama skaitmeninio junglumo gerinimui, investicijas telkiant teritoriniams skirtumams mažinti, kibernetiniam bei fiziniam saugumui užtikrinti bei itin didelio pralaidumo viešųjų tinklų plėtrai. Atsižvelgiant į 2020 m. ES Tarybos rekomendacijas pirmiausiai investicijas siekiama sutelkti į itin didelio pajėgumo plačiajuosčio ryšio aprėptį ir skverbti, numatoma plėtoti itin didelio pralaidumo plačiajuosčio ryšio tinklus pagal atliktą investicinių poreikių analizę nustatytoje „baltosiose dėmėse“. Prioritetas bus teikiamas vietovėms, kuriose tinklų diegimas nėra ekonomiškai naudingas, kad užtikrintų tolygią elektroninių ryšių tinklų plėtrą. Šios investicijos bus vykdomos visoje Lietuvos teritorijoje.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant 2-ojo politikos tikslo „Žalesnė, mažo anglies dioksido kiekio ir prie nulinio anglies dioksido kiekio technologijų pereinanti ekonomika ir atspari Europa, skatinant perėjimą prie švarios ir teisingos energetikos, žaliąsias ir mėlynąsias investicijas, žiedinę ekonomiką, klimato kaitos švelninimą bei prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją bei valdymą ir tvarų judumą mieste“ (ERPF, SaF, EJŖŽAF)

Europos žaliojo kurso tikslų, sprendžiant Lietuvos aplinkosaugos, energetikos, pramonės ir žuvininkystės sektoriaus problemas, bus siekiama priemonėmis, finansuojamomis ERPF ir SaF lėšomis pagal Programos 2-ąją politikos tikslą ir EJŖŽAF investicijomis įgyvendinant Žuvininkystės programą. Esant poreikiui ir galimybėms, Programa bus siekiama skatinti investicijas, kurios sujungia pagal iniciatyvą „Naujas europinis bauhausas“ nustatytus tvarumo, estetikos ir įtraukties principus, siekiant kurti prieinamus, įtraukius, darnius ir patrauklius klimato kaitos iššūkių sprendimo būdus 2021–2027 m. bioįvairovei puoselėti ir išsaugoti Lietuvoje bus siekiama skirti ne mažesnę kaip 4,1 % nuo ERPF ir SaF lėšų bei užtikrinti atitinkamų projektų įgyvendinimo tęstinumą.

SaF investicijomis numatoma prisidėti prie šių tikslų:

Sustiprinti Lietuvos prisitaikymą prie klimato kaitos, pagerinti kylančių rizikų prevenciją, padidinti pasirengimą klimato kaitos keliamoms ekstremaliosioms situacijoms ir ugdyti visuomenės ekologinį sąmoningumą. Bus remiamos investicijos į tyrimais ir aplinkos stebėjimais paremtos klimato kaitos duomenų bazės kūrimą, hidrologinių, meteorologinių ir ankstyvojo perspėjimo stočių sistemą, priemones, švelninančias potvynių, gausių lietu, miško gaisrų ir kitų gamtos stichijų neigiamą poveikį aplinkai, pirmenybę teikiant žaliosios infrastruktūros ir ekosistemomis grindžiamo prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms. Didžioji dalis investicijų bus koncentruojamos VVL, nes šiame regione yra Baltijos jūra, kuriai klimato kaita daro didelę įtaką. Taip pat, hidrologiniu požiūriu Nemuno žemupyje kyla didžiausi potvyniai, yra nusiausinta daugiausia šlapynių bei daugiausia pažeistų natūralių upių vagų. Tačiau didinti visuomenės supratimą ir įsitraukimą į kovą su klimato kaita bei užtikrinti meteorologinių duomenų tikslumą ir administracinius gebėjimus, pažabojant klimato kaitą bus svarbu visos Lietuvos mastu.

Siekiant ambicingų tikslų, kad iki 2030 m. visi vandens telkiniai (100 %) Lietuvoje būtų geros būklės (2015 m. – 53 %) ir visiems šalies gyventojams būtų užtikrintas kokybiškas geriamasis vanduo, planuojama stiprinti vandens išteklių valdymą, diegti modernius aplinkos būklės tyrimų ir monitoringo metodus, įsigyti tam reikalingą įrangą ir priemones; taip pat investuoti į vandentvarkos infrastruktūros plėtrą bei modernizavimą.

Skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir pasiekti, kad 2030 m. sąvartynuose būtų šalinama tik 5 % atliekų (2019 m. – 21,5 %), o Lietuvos ekologinių inovacijų indeksas padidėtų nuo 88 (2021m.) iki 133 balų (2030 m.). Investicijos į žiedinės ekonomikos plėtrą bus vykdomos visoje Lietuvos teritorijoje ir bus nukreiptos į NEKSVP nustatytas priemones, skirtas sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekiui mažinti ir pakartotinai naudojamų ir perdirbamų medžiagų kiekiui didinti. Investicijomis prioriteto tvarka bus išplėtos rūšiuojamojo surinkimo sistemos, sukurti komunalinių atliekų paruošimo perdirbti ar kitaip naudoti, panaudojimo energijai gauti pajėgumai. Prioritetas bus teikiamas tekstilės, plastiko, kombinuotų pakuočių, maisto ir virtuvės, žaliųjų, elektros ir elektroninės įrangos atliekų paruošimui perdirbti ir perdirbimui, taip pat – statybinėms atliekoms.

Sustiprinti biologinės įvairovės apsaugą ir iki 2030 m. pagerinti 30 % buveinių ir rūšių būklę. Siekiant išsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę, ekosistemų ir jų paslaugų kokybę pagal Lietuvos Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programą bei sumažinti taršos pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai bus vykdomos šios priemonės: teritorijų apsaugos tikslų, priemonių ir rodiklių nustatymas, gamtotvarkos planų, rūšių apsaugos planų rengimas, palankios buveinių apsaugos būklės atkūrimas tiek „Natura 2000“ teritorijose, tiek kitose šalies teritorijose; rūšių geros būklės palaikymas ir atkūrimas; saugomų rūšių daromos žalos prevencija ir migruojančių gyvūnų apsauga; invazinių rūšių populiacijų reguliavimas; žaliosios infrastruktūros urbanizuotoje aplinkoje plėtojimas; praeityje pažeistų žemių tvarkymas; praeityje užterštų teritorijų tvarkymas; aplinkos taršos prevencijos sistemos efektyvumo didinimas; oro monitoringo sistemos ir aplinkos taršos kontrolės stiprinimas; visuomenės švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas siekiant saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos. Šios priemonės bus finansuojamos visoje Lietuvoje.

SaF ir ERPF investicijomis planuojama prisidėti prie šių tikslų:

Padidinti energijos vartojimo efektyvumą, sumažinti ŠESD kiekį ir užtikrinti, kad iki 2030 m. pirminės ir

galutinės energijos intensyvumas Lietuvoje būtų bent 1,5 karto mažesnis negu 2017 m. Siekiant šio pokyčio bus investuojama į energijos vartojimo efektyvumo didinimą visoje energijos gamybos, tiekimo ir vartojimo grandinėje. 2021–2027 m. laikotarpiu numatoma tęsti 2014–2020 m. vykdytas priemones. ERPF ir SaF investicijomis VVL bei Sostinės regionuose suteikiant paskolas bus finansuojamas daugiabučių pastatų atnaujinimas – planuojama renovuoti apie 4000 daugiabučių pastatų. Taip pat, bus atnaujinta apie 250 tūkst. m² centrinės valdžios viešųjų pastatų ploto, siekiant jų efektyvumą padidinti iki ne mažesnės nei B energinės klasės, kaip tai yra numatyta [Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos](#) 5 straipsnyje ir NEKSVP. Remiant energijos vartojimo efektyvumo didinimą įmonėse bus skatinama naujausių bei aplinkai palankių technologijų įrenginių diegimas privačiame sektoriuje. SaF ir ERPF investicijomis abiejuose Lietuvos NUTS-2 regionuose bus skatinamas biomasę deginančių katilų keitimas namų ūkiuose efektyvesnėmis AEI technologijomis (pvz., naujausios kartos biokuro katilais, šilumos siurbliais ir t.t.). Taip pat numatoma didinti atliekinės šilumos panaudojimą centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje. Siekiant šio tikslo, įgyvendinant energetinio vartojimo efektyvumą didinančias priemones, bus įvertinta galimybė pritaikyti principą „Pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, ir tais atvejais, kai jis taikytinas – pritaikyti.

Padidinti AEI dalį suvartojamos energijos balanse ir iki 2030 m. prisidėti prie nustatyto tikslo, kad 50 % elektros³ (2020 m. – 20,17 %) bei 67 % šildymo ir aušinimo energijos (2020 m. 50,23 %) Lietuvoje būtų pagaminta iš AEI. 2021–2027 m. laikotarpiu SaF ir ERPF lėšomis bus toliau skatinama naudoti AEI elektros energijos ir šilumos gamybai namų ūkiuose bei centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje; investuojama į elektros energijos skirstomojo tinklo išmanizaciją, pritaikymą decentralizuotai elektros energijos iš AEI gamybai ir kaupimui bei didelio AEI kiekio integracijai į elektros energijos skirstomuosius tinklus. AEI plėtra padės mažinti Lietuvos energetinę priklausomybę nuo importuojamos elektros energijos ir **prisidėti prie NPP nustatyto tikslo – iki 2030 m. padidinti elektros energijos gamybą Lietuvoje iki 70 % (2019 m. – 41,1 %).**

Siekiant įvardintų energijos vartojimo efektyvumo ir AEI dalies didinimo tikslų, bus taip pat mažinamas energetinis skurdas. Kasmetinio Lietuvos statistikos departamento namų ūkių pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenimis, 2020 m. 23,1 proc. (2019 m. – 26,8 proc.) visų asmenų negalėjo sau leisti pakankamai šildyti būsto, 7,1 proc. (2019 m. – 8,7 proc.) asmenų dėl pinigų stokos negalėjo laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų. Kas 4 metus Statistikos departamento vykdomo namų ūkių biudžetų tyrimo duomenimis, 2016 m. 17,1 proc. namų ūkių išlaidos energijai sudarė didelę dalį jų pajamų, t. y. išlaidų energijai pajamų dalis daugiau kaip 2 kartus viršijo išlaidų energijai dalies medianą.

Skatinti investicijas į darnųjį transportą. Bus įgyvendinami 2014–2020 m. ES fondų investicijos programos lėšomis parengti darnaus judumo mieste planai, pagal kuriuos investicijos bus nukreiptos į darnų, pažangų, saugų bei atsparų klimato kaitai įvairiarūšį judumą mieste. Investicijomis bus įgyvendinamos tiesiogiai su ŠESD mažinimu susijusios priemonės visoje Lietuvos teritorijoje ir apims šias sritis: aplinką mažiau teršiantį viešąjį transportą, bevariklį transportą, modalinį pasiskirstymą, eismo organizavimo valdymą, miesto logistiką, transporto sistemos visuotinumą ir žmonių, turinčių individualių poreikių įtraukti, intelektines transporto sistemas bei alternatyvių degalų įkrovimo ar papildymo infrastruktūrą.

2021–2027 m. laikotarpiu **EJRŽAF investicijomis**, prisidedant prie 2-ojo politikos tikslo bus siekiama:

Gerinti žvejybos tvarumą ir didinti vandens telkinių biologinių išteklių išsaugojimą, remiant priemones, nukreiptas į ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos požiūriu darnią žvejybos veiklą. Pavyzdžiui, numatoma remti investicijas į sužvejoto laimikio pridėtinės vertės kūrimą (įskaitant apdirbimą ir perdirbimą), tiesioginį pardavimą, investicijas į žvejybos laivus, siekiant pagerinti sveikatos, saugos ir darbo sąlygas bei energijos vartojimo efektyvumą. Skatinamos mokslo atstovų ir žvejų bendradarbiavimo veiklos, skirtos pažangioms technologijoms ir metodams žvejybos sektoriuje išbandyti ir diegti bei remiamas ir pats Žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas (įskaitant nepageidaujamos prieгаudos mažinimą) bei žvejybos pritaikymas siekiant apsaugoti rūšis (tarp jų ir paukščius). Tikimasi, kad šios EJŖŽAF investicijos padės pagerinti žvejybos veiklos sąlygas ir prisidės prie žvejybos poveikio aplinkai mažinimo. Toliau bus tęsiamos priemonės, skirtos žvejybos pajėgumams suderinti su žvejybos galimybėmis, nutraukiant žvejybos veiklą ir padedant užtikrinti tinkamą pragyvenimo lygį laikino žvejybos veiklos nutraukimo atveju. Taip pat bus skatinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir ŠESD mažinimas, remiant žvejybos laivų variklių keitimą ir modernizavimą. EJŖŽAF lėšomis bus remiami veiksmai, kuriais prisidedama prie vandenų ekosistemos apsaugos ir atkūrimo, papildantys, bet ne dubliuojantys Programos priemonių: 1) susiję su tiesioginiu žuvų išteklių atkūrimu (kai ES teisės akte aiškiai numatyta kaip reintrodukcijos priemonė arba kitos išsaugojimo priemonės arba kai tai daroma eksperimentinio išteklių atkūrimo atveju); skirti žinių, kuriomis prisidedama prie efektyvesnio žuvų išteklių atkūrimo, gerinimui; kiti veiksmai kuriais siekiama išlaikyti ir praturtinti biologinę žuvų įvairovę bei ekosistemų funkcionavimą, pvz., atkuriamų žuvų išteklių žuvivaisai reikalingos infrastruktūros įrengimas ir (ar) atnaujinimas

³ 2021-06-30 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo, 25.1.2. papunktis <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7eb37fc0db3311eb866fe2e083228059?jfwid=-1ac9ufnw1j>

(neapima žuvų migracijos kelių atlaisvinimo); 2) žinių ir duomenų surinkimo ir tinkamų veiklų ir priemonių į jūrą išmestoms šiukšlėms ir pamestiems tinklams pašalinti iš jūros (Programos priemonės orientuotos į šiukšlių tvarkymą ir taršos mažinimą vidaus vandenyse) bei prevencijai nustatymo; nustatytų tinkamų veiklų ir priemonių įgyvendinimo; uostų ir iškrovimo vietų infrastruktūros, naudojamos jūrų šiukšlėms ir nepageidaujamai priegaudai tvarkyti (išskyrus naujų uostų statymą), gerinimo, pritaikant ją žvejybos veikloje susidarantių žuvų atliekų, nepageidaujamų priegaudos ir iš jūros pašalintų šiukšlių (įskaitant žvejybos įrankius) tvarkymo poreikiams (neapima investicijų į patį šiukšlių utilizavimą ar perdirbimą). Remtini veiksmai neapims jūrų saugomų teritorijų valdymo, atkūrimo, priežiūros ir stebėsenos veiksmų, numatytų Žuvininkystės programoje, todėl nedubliuos Programos investicijų. Daug dėmesio bus skiriama duomenų rinkimui bei kontrolės ir vykdymo užtikrinimo priemonių įgyvendinimui – joms įgyvendinti numatoma skirti daugiau nei 15 % Lietuvai skirtų EJŖŽAF lėšų.

Stiprinti tvarią ir konkurencingą akvakultūros plėtrą, remiant akvakultūros gamybos pajėgumų didinimą ir susijusias pridėdinę vertę kuriančias veiklas, pvz., investicijas į pažangias technologijas, naujoves, įskaitant skaitmeninimą, siekiant padidinti materialinių, žmogiškųjų ir gamtinių išteklių naudojimo efektyvumą; paklausių rinkoje žuvų rūšių veisimo ir auginimo inovacines technologijas pratekančiose ir uždaroiose akvakultūros sistemose; pridėtinės vertės kūrimą (įskaitant apdirbimą ir perdirbimą) ir tiesioginį pardavimą bei rinkodaros priemones; aplinkos taršą mažinančių priemonių ir technologinių inovacijų įgyvendinimą; energijos vartojimo efektyvumą didinančių priemonių įgyvendinimą bei AIE energijos vartojimą; prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių įgyvendinimą. Skatinamos akvakultūros teikiamos ekosisteminės paslaugos (prisidedant prie ES biologinės įvairovės strategijos), remiant biologinei įvairovei išsaugoti reikalingų gamtotvarkos priemonių įgyvendinimą, ir tvaresni gamybos metodai (prisidedant prie „Nuo ūkio iki stalo“ strategijos), remiant ekologinę akvakultūros gamybą, siekiant didinti ekologinės akvakultūros produkcijos dalį, ir akvakultūros subjektų dalyvavimą ES mastu pripažintose ir nacionalinėse maisto kokybės sistemose. Taip pat siekiant „Nuo ūkio iki stalo“ strategijos tikslų numatoma remti ligų valdymo prevencijos priemones, taip mažinant antimikrobinų medžiagų naudojimo poreikį. Įgyvendinus šias investicijas vartotojams bus padidintas Lietuvoje išaugintų akvakultūros produktų, pasižyminčių konkurencinga kaina ir kokybe, prieinamumas.

Stiprinti tarptautinį vandenynų valdymą ir sudaryti sąlygas užtikrinti jūrų ir vandenynų saugą, saugumą, švarą ir tvarų valdymą, EJŖŽAF lėšomis numatoma remti pakrančių apsaugos funkcijas atliekančių institucijų efektyvesnį bendradarbiavimą, siekiant sklandesnio bendrai atliekamų apsaugos funkcijų atlikimo, bei tam skirtos įrangos ir priemonių įsigijimo, taip pat kartu naudojamos infrastruktūros pagerinimo. Pakrančių apsaugos funkcijas vykdančios nacionalinės institucijos atsako už įvairias užduotis, kurios gali apimti saugią laivybą, jūrų saugumą, paiešką ir gelbėjimą, sienų kontrolę, žvejybos kontrolę, muitinį tikrinimą, bendrąją teisėsaugą ir aplinkos apsaugą. Todėl jos pagal savo įgaliojimus turėtų stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą, siekdamas didinti informuotumą apie padėtį jūrose ir vykdyti darnius bei ekonomiškai efektyvius veiksmus. Priskirtų žvejybos kontrolės funkcijų atlikimas finansuojamas iš jau minėtos BŽP įgyvendinimo priemonės „Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas“, sienų ir pakrančių apsaugos institucijoms numatyti kiti finansavimo šaltiniai, pvz., išorės sienų ir vizų finansinės paramos priemonė. Tačiau EJŖŽAF reglamento 4-ojo politikos tikslo įgyvendinimas suteikia unikalią galimybę gerinti pakrančių apsaugos funkcijas atliekančių institucijų efektyvesnį bendradarbiavimą, skatinant sklandesnį bendrai atliekamų apsaugos funkcijų atlikimą.

Sąlyginai nedidelėje LR priklausančioje išskirtinėje ekonominėje zonoje (IEZ) **jūrų erdvės planavimas** kaip horizontalioji kryptis jungia LR integruotos jūrų politikos įgyvendinimo kryptis ir yra tiesiogiai ir netiesiogiai susijusi su jūros aplinkos apsaugos stebėjimu ir kontrole; LR teritorinės jūros stebėjimu, kontrole ir gynyba, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo stebėjimu ir kontrole; LR teritorinės jūros ir gretutinės zonos kontrole; žuvininkystės veiklų organizavimu ir kontrole; žmonių paieškos ir gelbėjimo bei taršos incidentų jūroje likvidavimo darbų organizavimu, koordinavimu ir vykdymu; jūrinio sektoriaus mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir studijų koordinavimu; LR kontinentiniame šelfe statomų, rekonstruojamų ir remontuojamų statinių projektavimo ir statybos proceso normavimu ir priežiūra; saugios laivybos ir taršos iš laivų prevencijos užtikrinimu; laivų statybos, remonto ir laivų įrenginių pramonės sektoriaus konkurencingumo didinimo ir palankios aplinkos jūriniam verslui sukūrimo koordinavimu; jūrų uostų veiklos ir plėtros užtikrinimu; jūrininkų ir uostų specialistų rengimo užtikrinimu; jūrininkų darbo ir socialinės saugos užtikrinimu; jūrininkų sveikatos užtikrinimu; jūrinio turizmo plėtros užtikrinimu; jūrinio paveldo išsaugojimu. Lietuvos Baltijos jūros teritorijų plėtros perspektyva, pagrindinės šių teritorijų naudojimo ir apsaugos nuostatos, atsižvelgiant į gamtos apsaugos ir kitus reikalavimus, jūrinių teritorijų naudojimo reikmes ir kintančią būklę, šalies jūrinių teritorijų naudojimo ir apsaugos, kitus poreikius, sukuriant teisinį pagrindą toliau koordinuotai naudoti šias teritorijas iki 2030 m., jau apibrėžti LR teritorijos bendrojo plano koncepcijoje ir sprendiniuose, kurie patvirtinti 2020 m. Todėl 2021–2027 m. laikotarpiu poreikis, įgyvendinant Žuvininkystės programą, remti jūrinių teritorijų planavimą, nenustatytas.

Visos priemonės (klimato koeficientas 0,4 arba 1) prisidės prie klimato srities tikslų, iš viso beveik 58 proc. EJŖŽAF lėšų bus skirtos klimato srities tikslams pasiekti.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant 3-iojo politikos tikslo „Geriau sujungta Europa, skatinant

judumą“ (ERPF, SaF)

2021–2027 m. laikotarpiu **ERPF ir SaF lėšomis** pagal Programos 3-ąją politikos tikslą bus kuriamas **tvarus, atsparus klimato kaitai, pažangus, darnus, saugus ir įvairiarūšis TEN-T, gerinamas nacionalinis, regiono ir vietos judumas, įskaitant geresnes galimybes naudotis TEN-T**. Numatoma, kad suplanuotos investicijos padės Lietuvai **ES transporto infrastruktūros ir paslaugų švieslentėje** iš 14 vietos 2018 m. **pakilti bent į 10 vietą 2030 m.**

SaF lėšos bus nukreiptos į pagrindinio ir visuotinio kelių ir pagrindinio geležinkelių TEN-T rekonstrukciją arba modernizavimą, susisiekimo skaitmeninimą bei skirtingų rūšių transporto daugiarūšiškumo skatinimą, prioritetą skiriant Lietuvos transporto infrastruktūros plėtros iki 2030 m. plane numatytoems strateginės svarbos atkarpoms ar projektams. Šiuo atžvilgiu visoje Lietuvoje bus prisidedama prie kelių transporto eismo saugos didinimo, TEN-T kelių, su jais susijusių privažiuojamųjų ir tiesioginių jungiamųjų kelių rekonstrukcijos ir plėtros, intelektinių kelių transporto sistemų diegimą. Fondo investicijomis prioritetą numatoma teikti geležinkelių kelių elektrifikavimui bei saugaus eismo užtikrinimui ir prisidėti prie **geležinkelių transporto elektrifikacijos tikslo – elektrifikaciją padidinti** nuo 8 % (2020 m.) **iki 35 % (2030 m.)**. Strateginės svarbos projekto „Rail Baltica“ elektrifikacija bus įgyvendinama iš EITP lėšų. Papildomai, siekiant išnaudoti Lietuvos galimybes pasiekti bendrą Europos rinką, didinant keleivių ir krovinių judumą geležinkelių transportu, bus investuojama į geležinkelių infrastruktūros sąveiką su kitais TEN-T koridoriais bei kitų transporto rūšių infrastruktūra, pagrindinių geležinkelių linijų infrastruktūrą, modernių eismo valdymo ir saugumo užtikrinimo sistemas.

ERPF lėšos bus nukreiptos į darnaus, švaraus ir saugaus judumo užtikrinimą, regioninio junglumo stiprinimą ir pagrindinio TEN-T kelių tinklo rekonstrukciją arba modernizavimą. Įgyvendinant ERPF lėšomis remiamas priemonės bus siekiama prisidėti prie tikslo, kad **valstybinės reikšmės kelių, kurių suminio kelio dangos būklės indekso (DBI) reikšmės viršija leistinas ribas, dalis sumažėtų** nuo 41 % 2018 m. **iki 17 % 2030 m., o žuvusiųjų keliuose skaičiaus, tenkančio 1 mln. gyventojų, rodiklis sumažėtų** nuo 63 (2020 m.) **iki 30 (2030 m.)**. Siekiant pagerinti valstybinės reikšmės kelių techninius parametrus, daugeliu atvejų regionuose bus tobulinami ir rekonstruojami keliai, užtikrinant eismo saugą (įrengiant eismo saugos priemones), plėtojama savivaldybių susisiekimo infrastruktūra, diegiant eismo saugos priemones vietinės reikšmės keliuose, mažinant ar užkertant kelią naujų juodųjų dėmių atsiradimui, įrengiant transporto priemones ir pėstiesiems skirtą infrastruktūrą, eliminuojant vieno lygio susikirtimus su geležinkeliu. Šios investicijos bus vykdomos VVL. Pagerinus šalies transporto tinklo infrastruktūros techninius parametrus ir diegiant saugaus eismo inžinerinę infrastruktūrą, tikimasi sutrumpinti keleivių kelionės ir krovinių transportavimo laiką, užtikrinti eismo saugą, transporto saugumą, sumažinti avaringumą ir taršą. Taip pat numatoma ERPF lėšas skirti trūkstantis bevariklio susisiekimo infrastruktūros šalia valstybinės reikšmės kelių plėtrai. Šias investicijas numatoma vykdyti VVL.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant 4-ojo politikos tikslo „Socialiai atsakingesnė ir įtrauktesnė Europa, įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį“ (ESF+, ERPF)

ESF+ ir ERPF investicijomis bus įgyvendinamas Europos socialinių teisių ramstis ir vadovaujamas jame nustatytais principais, remiant užimtumo, švietimo, socialinės įtraukties ir sveikatos apsaugos politikos sričių investicijas į žmones ir sistemas.

Užimtumo srityje **ESF+ lėšomis bus įgyvendinama 2020 m. ES Tarybos rekomendacija švelninti neigiamą COVID-19 pandemijos poveikį užimtumui ir sudaryti sąlygas visiems darbingo amžiaus žmonėms įsitraukti į darbo rinką**. Šiems pokyčiams būtina lankstesnė darbo rinka: dirbančių asmenų gebėjimas prisitaikyti prie naujų sąlygų (žinių ekonomikos, skaitmenizavimo), ir darbdavių lankstumas. Įgyvendinant ADRP, bus skatinamas įsidarbinimo galimybių didinimas (specialias priemones skiriant asmenims, patiriantiems skurdą ir socialinę atskirtį), verslumas ir savarankiškas užimtumas (ypač didesnės socialinės atskirties ir skurdo rizikos grupėse), profesinis mobilumas, skatinamos karjeros planavimo ir konsultavimo priemonės, padedančios prisitaikyti prie darbo rinkos. Be to, bus investuojama į darbo vietų kokybės didinimą, stiprinamas socialinis dialogas. Šios ESF+ investicijos bus įgyvendinamos VVL ir Sostinės regionuose.

Siekiant gerinti Lietuvos švietimo ir mokymosi rodiklius bus vykdomos investicinės priemonės, finansuojamos ESF+ ir ERPF lėšomis. Atsižvelgiant į vertinimų rekomendacijas investicijas koncentruoti švietimo srityje, 2021–2027 m. ESF+ investicijos bus nukreiptos į naujų pedagogų pritraukimą ir edukologijos išvystymą, privalomojo ugdymo ankstinimą ir ikimokyklinio ugdymo tobulinimą, pagalbą mokiniams, patiriantiems socialinę atskirtį ir MVG, sukuriant suaugusiųjų mokymo sistemą, paskatų ir pagalbos sistemą mokiniams iš nepalankias sąlygas turinčių grupių profesinio mokymo įstaigose ir aukštosiose mokyklose. Kuriant vieningą MVG sistemą RRF finansavimas bus skiriamas sistemos startavimo etape, kuriame numatoma parengti teisinę bazę, nustatančią vieningos ir koordinuotos MVG sistemos veikimo modelį ir principus, sukurti elektroninius sprendinius, būtinus sistemos veikimui. ESF+ lėšomis numatoma sukurti papildomas sistemos funkcijas, finansuoti suaugusiųjų dalyvavimą kompetencijų plėtojimo veiklose. ESF+ lėšomis švietimo srityje bus siekiama gerinti mokinių pasiekimus ir užtikrinti didesnę įtrauktį į MVG. Šios investicijos bus vykdomos visoje Lietuvos teritorijoje ir jomis numatoma siekti **NPP tikslo 2030 m., kad Lietuvos pozicija tarp Europos**

ekonominės erdvės valstybių **pagal EBPO PISA tyrimų mokinių pasiekimų vidurkius** (visose tarptautinių tyrimų srityse) **pakiltų bent į 10 vietą** (2018 m. užėmė 21–27 vietą). Investicijomis taip pat bus prisidedama prie MVG rodiklio gerinimo – siekiama per paskutines 4 savaites **besimokiusių asmenų (25–64 m.) dalį padidinti** nuo 7,2 % (2020 m.) iki **15 % (2030 m.)**.

ERPF lėšos švietimo srityje bus investuojamos siekiant gerinti švietimo, mokymo ir MVG kiekvienam paslaugas, tobulinant infrastruktūrą. Visoje Lietuvos teritorijoje bus investuojama į efektyviai veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų aprūpinimą laboratorine įranga ir priemonėmis bei mokytojams rengti ir edukologijos doktorantūrai vykdyti reikalingą infrastruktūrą. Siekiant spręsti įtraukties problemas numatoma remti efektyviai veikiančių mokyklų aplinkos pritaikymą įvairias fizines negalias turinčių vaikų, jų tėvų ar globėjų, mokyklų personalo poreikiams. Numatoma siekti NPP tikslo, kad **negalią turinčių mokinių, ugdomų įtraukioju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose, dalis padidėtų** nuo 48,9 % (2020 m.) iki **75 % (2030 m.)**. VVL bus įgyvendinamos tikslinės intervencijos, nukreiptos į siekį atsižvelgti į darbo rinkos poreikius ir regioninio balanso išlaikymą, dalyvavimo MVG veiklose didinimą, žemos kvalifikacijos asmenų įtrauktį, aprūpinant praktiniam profesiniam mokymui regionuose reikalinga įranga ir priemonėmis. Taip pat ERPF investicijomis bus siekiama padidinti vaikų dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo procese gerinant ikimokyklinio ugdymo prieinamumą kaimo vaikams. Planuojama, kad šios investicijos padės **pasiekti švietimo srities tikslą, kad vaikų nuo 3 metų iki privalomojo ugdymo amžiaus, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programose, dalis padidėtų** nuo 89,6 % (2019 m.) iki **95 % (2030 m.)**.

Mažinant skurdą ir socialinę atskirtį bei skatinant lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą bei gerinant įsidarbinamumą, ESF+ ir ERPF lėšomis bus siekiama įgyvendinti 2020 m. ES Tarybos pateiktą rekomendaciją, raginančią užtikrinti minimalios socialinės apsaugos sistemos aprėptį bei adekvatumą ir siekti NPP tikslo – sumažinti asmenų, patiriančių skurdą ir socialinę atskirtį, dalį nuo 24,8 % (2020 m.) iki **19 % (2030 m.)**, bei sumažinti skurdo rizikos lygį nuo 20,9 % (2020) iki 14 % (2030). ESF+ remiamos priemonės bus vykdomos visoje Lietuvos teritorijoje ir bus skirtos socialinėms paslaugoms plėtoti, ženkliai investicijų dalį skiriant bendruomenėje teikiamų paslaugų plėtrai, užtikrinant institucinės globos pertvarkos įgyvendinimą. Įgyvendinant šią pertvarką asmenys, turintys intelektinių ar psichinių sutrikimų, bei vaikai ir jaunuoliai, kurie yra netekę tėvų globos, gaus daugiau jų poreikius atitinkančių bei specializuotų nestacionarių bei per bendruomenę teikiamų paslaugų. ERPF lėšomis bus kuriama bei pritaikoma infrastruktūra, kuri reikalinga sėkmingam perėjimui nuo institucinės globos prie bendruomenėje teikiamų paslaugų, kurios ženkliai prisidės prie jau esamų, plėtojamų ar naujai kuriamų socialinių paslaugų. Siekiama, kad integruotų ir bendruomeninių **socialinių paslaugų gaunančių tikslinių grupių asmenų** dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus **padidėtų nuo 15,8 % (2019 m.) iki 25 % (2030 m.)**. Taip pat numatomos veiklos, skirtos skatinti socialinėms inovacijoms, vietos bendruomenių dalyvavimui, sprendžiant aktualias gyventojų skurdo ir atskirties problemas. Tikimasi prisidėti prie NPP numatyto rodiklio **iki 2030 m. NVO ir bendruomenėms perduoti 30 % savivaldybių teikiamų viešųjų paslaugų** (2018 m. – 7 %). ESF+ intervencijas, vykdomas socialinės atskirties mažinimo srityje, papildys ERPF lėšomis finansuojamos priemonės, skirtos socialinio verslo skatinimui ir socialinių paslaugų infrastruktūros, įskaitant socialinį būstą, plėtrai visoje šalies teritorijoje.

Sprendžiant socialinės atskirties problemas bus taikomas BIVP metodas – bus remiamos vietos plėtros strategijų rengimo, VVG užduočių ir VVG atstovų kompetencijų stiprinimo veiklos. Pažeidžiamų grupių atskirties problemos yra aktualios tiek VVL, tiek Sostinės regionuose, todėl veikla, skirta BIVP metodui taikyti, bus įgyvendinama abiejuose NUTS2 regionuose. Parama iš ESF+ ir ERPF, taikant integruoto teritorijų vystymo metodą, bus teikiama įgyvendinti vietos plėtros strategijoms, kurių įgyvendinimo teritorija – miestai, kurie yra savivaldybių centrai ir (arba) kuriuose gyvena daugiau nei 6 tūkst. gyventojų, ir nurodytų miestų apylinkės. Vietos plėtros strategijos, finansuojamos pagal Žuvininkystės programos 3-įjį prioritetą, negalės būti finansuojamos ESF+ ir (ar) ERPF lėšomis, detalesnė informacija apie tikslinių teritorijų rūšis, sprendžiamus uždavinius ir numatomus rezultatus pateikta aprašant 5-ąjį politikos tikslą.

Skurdą ir socialinę atskirtį mažinančias priemones, finansuojamas ESF+ ir ERPF lėšomis pagal Programos 4-ąjį politikos tikslą, papildys Paramos materialiniam nepritekliui mažinti 2021–2027 m. programa, finansuojama ESF+ lėšomis. Įgyvendinant šią programą labiausiai skurstantiems asmenims bus teikiama pagalba maistu ir (arba) pagrindinius asmens oraus gyvenimo poreikius patenkinančiomis prekėmis (pvz., drabužiais, higienos reikmenimis, mokyklinėmis prekėmis) bei papildomomis priemonėmis (pvz., bus teikiamos įvairios konsultacijos: užimtumo, socialinės rūpybos, sveiko gyvenimo būdo vedimo, maisto ruošimo, švaros, lėšų planavimo ir panaudojimo; teisinės pagalbos; vaikų užimtumo ir pan.). Materialinio nepritekliaus mažinimo programa bus siekiama paremti kiek įmanoma daugiau žmonių, kurie gyvena žemiau absoliutaus skurdo ribos (2019 m. žemiau absoliutaus skurdo ribos gyveno 7,7 % Lietuvos gyventojų).

ERPF investicijomis bus siekiama platesnio kultūros potencialo panaudojimo sprendžiant socialinius iššūkius ir stiprinant socialinį ir ekonominį tvarumą ir kultūros sektoriaus, įskaitant KKI, gyvybingumo ir atsparumo didinimo, didinant kultūros prieinamumą ir socialinę įtrauktį, tvarų užimtumą. ERPF lėšomis numatoma finansuoti: KKI plėtros veiklos priemones, skirtas socialinėms ir technologinėms inovacijoms skatinti, jaunimo

užimtumo, įsidarbinimo galimybėms sudaryti ir tvarioms darbo vietoms kurti. Taip pat bus vykdomas svarbiausių valstybei kultūros infrastruktūros objektų modernizavimas ir įveiklinimas bei privačių kultūros objektų pritaikymas įvairių socialinių grupių poreikiams.

ESF+ ir ERPF investicijomis bus siekiama gerinti sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, kokybę, veiksmingumą ir tvarumą, sumažinti sveikatos netolygumus ir padidinti sveikatos sistemos atsparumą naujiems sukrėtimams. Investicijos bus vykdomos visoje šalies teritorijoje. Tikimasi, kad jos padės pasiekti **NPP tikslą – padidinti vidutinę tikėtiną gyventojų sveiko gyvenimo trukmę**: vyrų nuo 56 (2019 m.) iki 62,6 (2030 m.), moterų nuo 59,1 (2019 m.) iki 65 metų (2030 m.).

ESF+ lėšos bus nukreiptos skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą, stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą, gerinti aukštos kokybės specializuotos sveikatos priežiūros prieinamumą, plėtoti ilgalaikės priežiūros sistemą. Numatoma investuoti į sveikatos sąveikumą didinimą, sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimą bei perkvalifikavimą, integruotų paslaugų plėtrą ir naujų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelių išbandymą ir diegimą, esamų paslaugų teikimo modelių tobulinimą. Specialistų poreikio ir pasiūlos disbalanso problemai spręsti numatoma finansuoti paskatų sveikatos priežiūros specialistams priemones, iniciatyvas siekiant pritraukti specialistus paslaugų teikimui sveikatos sistemos prioritetinėse investavimo srityse.

ERPF investicijos bus nukreiptos į sveikatos sistemos tinklo pokyčiams reikalingą infrastruktūros plėtrą bei atnaujinimą. Bus plėtojami nauji sveikatos priežiūros įstaigų regioninio bendradarbiavimo modeliai siekiant mažinti stacionariųjų bei didinti ambulatorinių paslaugų apimtį ir tam tinkamai pritaikyti infrastruktūrą pagal pasikeitusį paslaugų profilį, savivaldybių lygmeniu užtikrinti bazinį sveikatos priežiūros paslaugų paketą bei skubią pagalbą visą parą, stiprinti GMP organizavimą bei išplėtoti ilgalaikės priežiūros paslaugas.

Investuojant ERPF lėšas į bazinių sveikatos priežiūros paslaugų savivaldybėse infrastruktūrą, prioritetą bus skirtas integruotos pirminės sveikatos priežiūros paslaugų plėtrai sudarant sąlygas savivaldybių gyventojams (ypač pažeidžiamoms visuomenės grupėms, įskaitant vaikus bei pagyvenusius asmenis) gauti kokybiškas ir kompleksines ambulatorines ir bendruomeninio lygio paslaugas, dalyvauti prevencinėse programose ir veiklose.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant 5-ojo politikos tikslo „Piliečiams artimesnė Europa, skatinant tvarią ir integruotą visų rūšių vietovių ir vietos iniciatyvų plėtrą“ (ERPF, EJŖŽAF)

2021–2027 m. laikotarpiu ERPF ir EJŖŽAF investicijomis bus siekiama 5-ojo politikos tikslo „Piliečiams artimesnė Europa“ ir, reaguojant į Lietuvai ypač aktualius demografinius iššūkius ir teritorinius skirtumus, bus įgyvendinamos integruotos miestų, funkcinio zonų, kaimo ir pakrančių vietovių plėtros priemonės. Jomis planuojama **prisidėti prie NPP tikslo, numatančio vidutinio BVP vienam gyventojui nuokrypio regionuose**, palyginti su šalies BVP vienam gyventojui (to meto kainomis), **sumažėjimą** nuo 29,9 % (2019 m.) **iki 19,8 %** (2030 m.). Šio politikos tikslo įgyvendinimas glaudžiai susijęs ir su kitų politikos tikslų įgyvendinimu.

ERPF investicijos (ne mažiau kaip 8 % lėšų) bus nukreiptos į tvarią ir individualizuotą 10-ies regionų centrų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Utenos, Telšių, Marijampolės ir Tauragės) plėtrą, iš jų 3-imis atvejais (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos) – apimant ir jų priemiesčius, nustatytus remiantis vientisumo kriterijumi (atsižvelgus į gyventojų ir užstatymo tankumą mieste ir su juo besiribojančioje teritorijoje). Pagrindinis vaidmuo tenka miestui (savivaldybei), kuris yra tiesiogiai atsakingas už tvarios miesto plėtros strategijos rengimą, tvirtinimą ir įgyvendinimą. Miestų ir priemiesčių savivaldybės veiklas vykdydys įgyvendinamos integruotos tvarios miesto plėtros strategijas, laikydamosi BNR 29 straipsnio nuostatų. Planuojamos investicijos miestų plėtrai bus įgyvendinamos kaip integruotos teritorinės investicijos (pagal 2-ąją, 3-ąją, 4-ąją ir 5-ąją politikos tikslus ir Programos specialųjį 8-ąjį darnaus judumo prioritetą), koncentruotos į tvarų judumą miestuose ir jų priemiesčiuose (transporto srautų reguliavimas, viešojo transporto naudojimo skatinimas, multimodalinio transporto plėtra, eismo saugumas ir tvaraus judumo infrastruktūra ir pan.); miestų investicinio patrauklumo didinimą, verslo aplinkos gerinimą; gyvenimo kokybės gerinimą; verslo, gyventojų, VVG, nevyriausybinių organizacijų įtraukimą į miesto problemų sprendimą, partnerystės puoselėjimą ir stiprinimą, vietos iniciatyvų rėmimą ir gebėjimų stiprinimą.

Dėl spartaus visuomenės senėjimo būtina ieškoti inovatyvių, kompleksinių viešųjų paslaugų teikimo būdų (kur įmanoma, skaitmeninant paslaugas), racionalaus jau sukurtos infrastruktūros naudojimo ir trūkstamos infrastruktūros kūrimo būdų, suvienijant kelių savivaldybių pastangas. Tai reikalauja integruotų sprendimų integruotose teritorijose. Funkcinių zonų teritorijos formuojamos laikantis principo „iš apačios“, jų strategijos rengiamos savivaldybių iniciatyva ir įgyvendinamos veikiant bendrai ir panaudojant integruotų teritorinių investicijų mechanizmą (pagal 2-ąją, 3-ąją, 4-ąją ir 5-ąją politikos tikslus ir Programos specialųjį 8-ąjį darnaus judumo prioritetą). Prioritetas bus skiriamas tvaraus, funkcionalaus, integruoto mobilumo užtikrinimui; kokybiškų, inovatyvių, kompleksinių viešųjų paslaugų teikimui (kur įmanoma, skaitmeninant paslaugas), taip pat bus investuojama į reikiamą infrastruktūrą bei efektyvų viešosios infrastruktūros valdymą ir naudojimą. Numatomas socialinės įtraukties stiprinimas ir bazinių poreikių užtikrinimas, ekonominio potencialo stiprinimas,

investicinio patrauklumo didinimas, verslumo ugdymas ir verslo aplinkos gerinimas.

Siekiant užtikrinti integruotą teritorinių investicijų planavimo kokybę ir efektyvų įgyvendinimą numatoma stiprinti regionų plėtros tarybų ir 10 regionų centrų (savivaldybių) gebėjimus, suteikiant įgūdžių ir žinių, kurių reikia teritorinėms strategijoms rengti ir įgyvendinti, skatinant tinklaveiklą ir gerosios patirties perdavimą.

Siekiant sudaryti sąlygas tvariai mėlynajai ekonomikai augti ir skatinti žvejybos ir akvakultūros bendruomenių vystymąsi, EJŖŽAF lėšomis bus remiamos veiklos dviejų tipų žuvininkystės regionų teritorijose: 1) priekrantės teritorijose – savivaldybėse, kurios ribojasi su Baltijos jūros pakrante arba Kuršių mariomis, ir kuriose dominuoja su žvejybos verslu susijusios bendruomenės, labai smulkūs žvejybos verslai bei įrengta žvejybos produktams iškrauti reikalinga infrastruktūra; 2) vidaus teritorijose – savivaldybėse, kuriose yra didelis rekreacinis natūralių vandens išteklių potencialas arba išplėtotas akvakultūros sektorius. Pakrančių bendruomenės susiduria su iššūkiais: žvejybos galimybių mažėjimu, sektoriaus darbuotojų senėjimu, Baltijos jūros tarša, eutrofikacija ir bioįvairovės nykimu, pakrančių erozija, žvejų verslininkų ir žvejų mėgėjų, bei juos aptarnaujančių verslų priešprieša; nepakankamai išvystyta turizmo infrastruktūra. Įgyvendinant EJŖŽAF programą numatoma skatinti ŽRVVG galimybes: konsoliduoti nuo žuvininkystės priklausančių bendruomenių bendradarbiavimą siekiant užtikrinti, kad būtų išnaudojamos mėlynosios ekonomikos galimybės ir sprendžiamos aplinkosaugos problemos. Taip pat bus siekiama skatinti vietinių ir invazinių jūros gėrybių vartojimą ir perdirbimą, didinti akvakultūros ir verslinės žvejybos socialinį priimtumą, skatinti mėlynąją biotechnologiją kaip alternatyvų ir novatorišką sektorių, plėtoti tvarų pakrančių turizmą. Bus skatinamos veiklos, papildančios žuvininkystę, remiami mėlynosios ekonomikos projektai, kuriais vietos bendruomenės geriau išnaudotų tvarios mėlynosios ekonomikos joms teikiamas galimybes ir gautų teikiamą naudą, pasitelkdamos aplinkos, kultūros, socialinius ir žmogiškuosius išteklius bei juos stiprinamos. Nišinis turizmas yra vis labiau populiarėjanti turizmo rūšis, galinti suteikti žvejams ir akvakultūros gamintojams galimybę įvairinti savo veiklą teikiant turizmo paslaugas, susijusias su jų vykdoma žvejybos ir (arba) akvakultūros produktų gamyba (pvz., teikiant žūklės turizmo, maitinimo, apgyvendinimo paslaugas, vykdant šviečiamąsias ir (arba) kultūrines su žvejyba ir (arba) akvakultūra susijusias veiklas). Vietos MVĮ gali kurti naujoviškus produktus, pasinaudodamos vietos ištekliais, skatindamos inovacijas visoje vertės grandinėje, kad vietos lygiu būtų sukurama pridėtinė vertė. Taip pat bus skatinamas bendradarbiavimas ir naujų vietos rinkų kūrimas. Bus siekiama didinti vietos bendruomenės ir žuvininkystės sektoriaus informuotumą apie galimybes spręsti klimato kaitos iššūkius ir siekti energijos suvartojimo ir išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo. Siekiant prisidėti prie klimato kaitos mažinimo, bus remiamos iniciatyvos, skatinančios ekologiškesnius vietinio vartojimo įpročius, taip pat remiami vietos biologinės įvairovės apsaugos užtikrinimo, taršos jūrų aplinkoje prevencijos veiksmai.

Priemonės ir pagrindiniai rezultatai, siekiant konkretaus politikos tikslo „Sudaryti sąlygas regionams ir žmonėms spręsti dėl pertvarkos, kuria siekiama neutralaus poveikio klimatui ekonomikos“, finansuojamo TPF lėšomis.

2021–2027 m. TPF investicijomis bus siekiama sušvelninti neigiamą su klimato kaita susijusios pertvarkos poveikį, remiant labiausiai paveiktas teritorijas ir susijusius darbuotojus, skatinti subalansuotą socialinę ir ekonominę pertvarką. TPF remiamais veiksmais bus tiesiogiai prisidedama prie pertvarkos poveikio mažinimo, finansuojant vietos ekonomikos įvairinimą ir modernizavimą.

TPF lėšos bus investuojamos pagal teritorinį teisingos pertvarkos planą, parengtą kartu su atitinkamomis susijusių teritorijų vietos ir regionų valdžios institucijomis. Partnerystės sutarties teikimo metu dar nėra galutinai sutarta dėl konkrečių TPF lėšomis finansuojamų veiksmų, tačiau jie bus įtraukti vėliau, EK teikiant Programos keitimą.

2.2 Fondų koordinavimas, atskyrimas bei papildomumas ir, kai tinkama, nacionalinių ir regioninių programų koordinavimas

2021–2027 m. laikotarpiu Lietuva gali pasinaudojant ne tik Sanglaudos politikos fondų, bet ir kitų ES bei tarptautinių programų galimybėmis efektyviau ir didesne apimtimi įgyvendinti pokyčius konkrečiose srityse, ypač Europai ir Lietuvai prioritetinėse srityse, susijusiose su MTEPI plėtra, žaliuoju kursu, darniu ir įtraukiu vystymusi, įskaitant socialinių, sveikatos, švietimo ir regioninių trūkumų ir netolygumų sprendimą. Lietuvos ir ES prioritetinių sričių plėtros poreikių finansavimo suderinamumas iš skirtingų finansavimo šaltinių, ES ir kitų tarptautinių programų bus užtikrintas nuosekliu konkrečios srities vystymu ir siekiamo pokyčio įgyvendinimu, įvertinus tų programų ir priemonių teikiamas galimybes, tinkamumo reikalavimus bei taikant naujus strateginio valdymo ir pokyčių finansavimo principus. Skirtingų finansavimo šaltinių veiklų ir finansinių srautų koordinavimas visų pirma užtikrinamas įgyvendinant nacionalinę strateginio planavimo sistemą ir nustatytą metodiką, kurios pagrindas – NPP ir jame nustatytos esminės intervencijų kryptys ir siektini rezultatai.

Siekdama užtikrinti pirmųjų reagavimo į COVID-19 pandemijos pasekmes priemonių ir ilgesnio laikotarpio ekonomikos atsparumo didinimo priemonių įgyvendinimo tęstinumą, Lietuva parengė NKL, kuris bus finansuojamas iš EGADP lėšų. Kadangi Programa buvo rengiama tuo pačiu metu kaip ir NKL, siūlomos NKL

lėšomis finansuoti reformos ir investicijos pirmiausia buvo įvertintos suderinamumo su Programa ir dvigubo finansavimo vengimo galimybių kontekste ir tik tada priimtas sprendimas dėl jų įtraukimo į NKL. Rengiant abu strateginius dokumentus nuo pat pradžių buvo įtraukti socialiniai ir ekonominiai partneriai, mokslo bendruomenė, nevyriausybinių organizacijų.

Numatoma, kad dėl įgyvendinamų **NKL ir Programoje** numatytų reformų ir investicijų sustiprės mokslinių tyrimų ir inovaciniai pajėgumai, padidės MTEP išlaidų dalis nuo BVP; bus sudarytos galimybės pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir valdžios institucijoms, išaugs Lietuvos skaitmeninis konkurencingumas; padidės energijos vartojimo efektyvumas, bus sumažintas ŠESD kiekis; skatinamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos; darnaus transporto plėtra; švelninamas neigiamas COVID-19 pandemijos poveikis užimtumui ir sudaromos sąlygos visiems darbingo amžiaus žmonėms įsitraukti į darbo rinką; gerinami Lietuvos švietimo ir mokymosi rodikliai; gerinamas sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumas, kokybė, veiksmingumas ir tvarumas; didinamas viešojo sektoriaus veiksmingumas. Taip iš esmės bus prisidedama prie visų 2019 ir 2020 m. ES Tarybos teiktų rekomendacijų Lietuvai įgyvendinimo.

Aukštojo mokslo, MTEP ir inovacijų srityje, įgyvendinant priemones, finansuojamas pagal Programos 1-ąją politikos tikslą ir siekiant S3 tikslų, bus užtikrinta sinergija tarp ERPF, ES bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „**Europos horizontas**“ („Horizontas 2020“ tęsinys) ir **EGADP**. Siekiant užtikrinti investicijų papildomumo principą, pagal Programą siūloma finansavimą daugiausiai koncentruoti į MTEP komercinamų žinių kūrimą, perdavimą ir inovacijų diegimą, stiprinti mokslininkų ir tyrėjų kompetencijas dalyvauti tarptautinių tinklų programose ir vadovauti konsorciams. Tuo pačiu, EGADP lėšomis bus sukurtos nuoseklios priemonės, skirtos mokslo ir verslo atstovams motyvuoti, konkuruojant dėl programos „Europos horizontas“ projektų finansavimo, bus finansuojami trumpesnės trukmės šios programos projektai. EGADP lėšomis numatoma pertvarkyti studijų finansavimo ir studentų priėmimo sistemas, skatinanti kokybišką MTEP, sektoriaus bendradarbiavimą ir konsolidavimą, vykdančią kolegijų reorganizavimą bei skatinant aukštųjų mokyklų tarptautiškumo didinimo projektus bei užsienio studentų integraciją. Programos 1-ojo prioriteto lėšomis finansuojamos veiklos („Isijungti į Europos atvirojo mokslo debesį“, „Skatinti vykdyti taikomuosius MTEP“, „Tyrėjų karjeros patrauklumo didinimas ir protų cirkuliacijos skatinimas“, „Didinti mokslo tarptautiškumo lygį“) tiesiogiai prisidės prie 2022–2024 m. Europos mokslinių tyrimų erdvės politikos darbotvarkės prioritetų finansavimo ir įgyvendinimo. Be to, bus konsoliduojamos inovacinės veiklos, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo sistemos, investicijos nukreipiamos į inovacijų kūrimą startuolių sistemos plėtrą ir tikslinių sričių startuolių akseleravimą. Siekiant verslo ir mokslo bendradarbiavimo, EGADP lėšomis bus finansuojama tik iš MSI ir verslo sudaryto konsorciumo misijoms įgyvendinti numatyta MTEPI veikla. Bus skatinamas inovatyvių skaitmeninių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimas, demonstravimas ir diegimas MVĮ, kuris kartu su subsidijomis ne pramonės srityje veiklą vykdančioms SVV subjektams žaliųjų inovacijų vystymui, finansuojamomis EGADP lėšomis, užtikrins tvarią MVĮ transformaciją. Inovacijų viešajame sektoriuje veiklos, kartu su inovatyvių viešųjų pirkimų skatinimu EGADP lėšomis (konsultacijos, paskatos perkančiosioms organizacijoms) sinergiškai skatins inovacijas.

Skaitmeninio srityje EGADP investicijos prisidės prie Programos 7-ojo specialiojo prioriteto, skatinančio skaitmeninį junglumą, įgyvendinimo ir pagal 1-ąją politikos tikslą ERPF investicijos bus nukreiptos į ekonomikos skaitmeninimą, įmonių bei viešojo sektoriaus dinamiškumą ir skaitmeninę transformaciją. EGADP skaitmeninio ryšio plėtros lėšos bus nukreiptos pagal radijo ryšio planavimo ir konsultacijų su privačiais operatoriais metodais atliktą studiją. Jos metu bus išgrynintos teritorijos, kuriose nėra ar artimiausiu metu neplanuojama atitinkamas kokybės paslaugas galinti užtikrinti ryšio infrastruktūra, taip sudarant palankias galimybes privatiems operatoriams užtikrinti paskutinės mylios paslaugas galutiniam vartotojams. Programos lėšomis nutolusiose vietovėse bus nuosekliai toliau plėtojamas naujos kartos prieigos tinklas, užtikrinantis bent 100Mbps spartos plačiajuostį ryšį vadinamosiose baltosiose teritorijose esantiems namų ūkiams, t. y. įrengiant atviros prieigos šviesolaidinę ir ryšio bokštų infrastruktūrą. Pabaigus kitą galimybių studiją, bus teikiama paraiška pagal EITP skaitmeninės programos kvietimus dėl tarptautinių transporto koridorių padengimo 5G ryšiu. Be to, esminėmis NKL reformomis ir investicijomis siekiama skaitmenizuoti viešąjį sektorių. Numatoma skatinti, kad skaitmeninius įgūdžius įgytų vaikai, darbuotojai ir vyresnio amžiaus asmenys, taip pat imtis priemonių IT srities darbuotojų trūkumo darbo rinkoje problemai spręsti. Be to, pagal NKL siekiama skatinti pažangių skaitmeninių technologijų diegimą privačiame sektoriuje, numatoma įkurti verslo paslaugų centrą, taip pat skatinti mokslo ir verslo sektorių bendradarbiavimo inovatyvių technologijų srityje ir kultūros sektoriaus skaitmenizaciją. Pagal NKL viešajame sektoriuje numatyta sukurti technines priemones mokestinių prievolių vykdymui gerinti ir įmonių nemokumo rizikai valdyti, taip pat EGADP investicijomis bus kuriamos duomenų bazės, metodikos, sudarysiančios sąlygas kurti bendro naudojimo naujus įrankius ir technologinius sprendimus. EGADP planuojamos investicijos į duomenų prieinamumo užtikrinimą, jų atvėrimą, valstybės duomenų struktūros modelio parengimą, duomenų mainų priemonių sukūrimą, kas sudarys sąlygas atvirųjų duomenų naudojimui ir pritaikomumui versle.

Be kita ko, Programos lėšos bus nukreipiamos į skaitmeninių kompetencijų plėtrą didelio našumo skaičiavimo, DI, kibernetinio saugumo srityse, kad būtų galima pritraukti papildomą finansavimą pagal „**Digital Europe**“

programą.

Prie 2-ojo politikos tikslo – **žalesnės Lietuvos vizijos realizavimo įgyvendinimo** – ženkliai prisidės tiek EGADP, tiek Programos investicijos. Pagal NKL žaliosios transformacijos komponentą numatoma plėtoti individualių sausumos AEI saulės ir vėjo energijos individualių sausumos gamybos ir saugojimo pajėgumų diegimą juridiniams asmenims, ūkininkams ir AEI bendrijoms, kartu sukuriant 200 MW viešą energijos kaupimo infrastruktūrą. Programos lėšos bus investuojamos į AEI vėjo ir sausumo pajėgumų plėtrą tik skirtingoms tikslinėms grupėms – pirmiausia mažos galios įrenginius, įskaitant individualius energijos kaupimo įrenginius, sau gaminantiems vartotojams (namų ūkiams) skatinti ir juridinius asmenis (MVI), kurie turi parengtas energijos vartojimo efektyvumo audito ataskaitas.

Be to, EGADP lėšos padės įgyvendinti pagal Programą inicijuojamą ir įgyvendinant finansines priemones vykdomą daugiabučių renovacijos programą, nes EGADP lėšomis bus kompensuojama 30 % daugiabučių renovacijos išlaidų, užtikrinant dvigubą finansavimo rizikos nebuvimą. Strateginę pažangą siekiant efektyviai naudoti išteklius padės užtikrinti NKL priiimtas įsipareigojimas parengti žiedinės ekonomikos veiksmų planą, kuriame bus išdėstytos efektyvesnio išteklių naudojimo Lietuvoje iki 2035 m. gairės. Kartu EGADP investicijos prisidės prie integralaus ir sistemiško specialiojo 8-ojo Programos prioriteto tikslo, nukreipto į darnų įvairiarūšį judumą, realizavimo, nes bus vystoma alternatyvių degalų infrastruktūra ir išsilygijama mažiau aplinką teršiančio viešojo transporto tose Lietuvos teritorijose, kurios neturi ir neįgyvendina savo DJMP, o Programos lėšomis – teritorijose, kurios turi DJMP. Be to, prie Programos 2-ojo politikos tikslo įgyvendinimo prisidės ir Modernizavimo fondas (MF), kurio lėšos bus prieinamos Lietuvai ir dar devynioms ES valstybės narėms. MF lėšos galės būti naudojamos investicijoms, skirtoms klimato kaitai mažinti, kad valstybės galėtų sparčiau pereiti prie neutralios klimatui ekonomikos, modernizuodamos energetines sistemas ir didindamos energijos vartojimo efektyvumą. MF sudaro lėšos iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos. Norėdama gauti MF paramą, Lietuva turės teikti projektų paraiškas Europos investicijų bankui ir EK investicijų komitetui. Prioritetinius projektus atrinks Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta MF nacionalinė projektų atrankos komisija. Remdamiesi šios komisijos pasiūlymais, aplinkos ir energetikos ministrai nustatys nacionalines prioritetines finansavimo kryptis, pagal kurias bus renkami projektai. Galiausiai, įgyvendinant Programos 2-ojo politikos tikslo priemones bus siekiama užtikrinti galimybes vykdyti integruotus projektus, bendrai finansuojamus iš **LIFE programos**, kuria siekiama kurti ir įgyvendinti novatoriškas aplinkos ir klimato problemų sprendimo priemones, spartinant politikos kūrimo, įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo pokyčius, lėšų. 2021–2027 m. parama bus skiriama pagal šias LIFE programos prioritetines sritis: gamta ir biologinė įvairovė, žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė, klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos, perėjimas prie švarios energijos. Lietuvos bendrojo finansavimo lėšas LIFE programos projektams skiria Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, atsakinga ir už Programos intervencijų planavimą aplinkos srityje.

Net 4 NKL komponentais bus prisidedama prie Programos 4-ojo politikos tikslo, siekiančio kurti socialiai atsakingesnę Lietuvą, ir specialiojo Programos 6-ojo prioriteto, skirto inovatyviems socialiniams sprendimams realizuoti, įgyvendinimo. **Sveikatos srityje** įgyvendinant sveikatos sistemos tinklo pertvarką bus užtikrinta sinergija tarp Programos ir EGADP investicijų. Siekiant pagerinti sveikatos priežiūros rezultatus, paslaugų kokybę bei ligų prevencijos priemonių naudojimą Programos lėšomis numatoma stiprinti pirminę sveikatos priežiūros grandį, plėtojant šeimos medicinos paslaugas, inovatyvias ir integruotas visuomenės sveikatos paslaugas, didinant sveikatos sąveikumą, tobulinant sveikatos priežiūros specialistų kompetencijas (EGADP lėšomis nefinansuojama prevencija ir pirminė sveikatos priežiūra). Stiprinant sveikatos sistemos atsparumą dirbti ekstremaliomis situacijomis EGADP lėšomis bus finansuojamas infekcinių ligų klasterio kompetencijų centrų 5 didžiuosiuose miestuose ir 7 regiono lygmens ASPI skubiosios medicinos pagalbos skyrių modernizavimas, o Programos investicijos bus nukreiptos į likusių regionų ir savivaldybių ASPI skubiosios pagalbos skyrių bei GMP infrastruktūros stiprinimą. Įgyvendinant ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo modelį EGADP lėšomis numatoma miestuose (regionų centruose) įsteigti 10 dienos centrų, suformuoti apie 90 mobilių komandų, aprūpinant jas įranga ir transporto priemonėmis, ir tobulinti dienos centrų ir mobilių komandų specialistų kompetencijas. Siekiant patenkinti didesnę ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikį Programos investicijos tęs ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo modelio įgyvendinimą finansuojant dienos centrų įkūrimą kituose miestuose (savivaldybėse), taip pat reikiamos papildomos įrangos ir transporto priemonių įsigijimą ambulatorinių ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui, stacionarių slaugos paslaugų žmonėms, sergantiems Alzheimerio liga, senatvine demencija, bei paliatyvosios pagalbos paslaugų infrastruktūros modernizavimą ir socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims bendruomenėje infrastruktūros plėtojimą, specialistų kompetencijų bei kvalifikacijos įgijimą šių paslaugų teikimui (EGADP lėšomis stacionarinės ilgalaikės priežiūros paslaugos nebus finansuojamos). Taip pat EGADP lėšomis bus įgyvendinama skaitmeninės sveikatos sistemos plėtra nacionaliniu lygiu, sukurtas pažangios terapijos centras, sveikatos priežiūros specialistų kompetencijų platforma, kompleksinis sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo modelis.

Socialinės apsaugos srityje įgyvendinant į atitinkamą NKL komponentą įtrauktas priemonės bus siekiama didinti užimtumą ir užtikrinti tvarią asmenų integraciją į darbo rinką, taip pat bus padidintas socialinės apsaugos sistemos adekvatumas, didinant tam tikras tikslines išmokas, tobulinant pensijų indeksavimo mechanizmą,

padidinant nedarbo socialinio draudimo sistemos aprėptį ir padarant akredituotos socialinės priežiūros pakeitimus. Bus siekiama gerinti mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą, siekiant padėti mažinti pajamų nelygybę ir skurdą. **Kultūros srityje** EGADP planuojamos investicijos į technologinius ir programinius sprendimus, skaitmeninių kultūros išteklių prieinamumo ir pakartotinio naudojimo įvairiose srityse didinimui, siekiant socialinės ir ekonominės naudos verslui ir visuomenei kasdieniame gyvenime. Siekiant intervencijų darnos ir sprendimų sąveikumo, kuriamos naujos skaitmeninės paslaugos, siekiant efektyvaus kultūros išteklių valdymo, atvėrimo ir antrinio panaudojimo, bus įgyvendinamos laikantis FAIR (*angl. findable, accessible, interoperable, reusable; liet. surandami, pasiekiami, sąveikūs, pakartotinai naudojami*) principų. **Švietimo srityje** EGADP lėšos bus skiriamos ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo prieinamumui ir kokybei gerinti, nacionalinėms kvalifikacijos tobulinimo programoms mokytojų ir mokyklų vadovų kompetencijoms stiprinti, mokymo turiniui atnaujinti ir karjeros planavimo sistemai sukurti. Šias investicijas papildo ir kartu sukuria sinergiją ESF+ investicijos, kuriomis bus praktiškai diegiami metodai ir rekomendacijos atsižvelgiant į atnaujintą ugdymo turinį ir apmokomi pedagogai dirbti pagal atnaujintas mokymo programas bei tobulinamos kitos mokytojų ir mokyklų vadovų dalykinės ir kitos kompetencijos bei pritraukiami įvairūs trūkstami specialistai į švietimo sistemą. Taip pat siekiama pagerinti ir konsoliduoti mokyklų infrastruktūrą, pagerinti STEAM ugdymo ekosistemą, sukurti vieno langelio principu veikiančią MVG platformą, remti pameistrystės programas ir finansuoti individualiąsias mokymosi sąskaitas, remti karjeros specialistus, pameistrystę ir dalyvavimą profesinio mokymo programose, mobilumo programose. Be kita, ko švietimo srityje, įgyvendinant Programą bus galima sinergija ir su programa „Erasmus+“, pagal kurią siekiama didinti besimokančiųjų praktikos galimybes, tobulinti ir gilinti suaugusiųjų žinias ir įgūdžius, reikalingus sėkmingai veikti darbo rinkoje, tobulinti institucijų ir darbuotojų profesines žinias ir įgūdžius, stiprinti aukštųjų mokyklų tarptautiškumą ir bendradarbiavimą tarp aukštųjų mokyklų ir suinteresuotųjų šalių, rengti naujas studijų programas, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, pagerinti jaunų žmonių pasiekimus, stiprinti ankstyvojo vaikų ugdymo ir priežiūros kokybę, kelti mokytojų kvalifikaciją, stiprinti jų profesines kompetencijas ir didinti mobilumą. Šių priemonių derinimas sudarys palankesnes sąlygas gerinti MVG rodiklius, diegti naujus suaugusiųjų švietimo modelius, tobulinti besimokančiųjų ir pedagoginio personalo bendruosius bei profesinius gebėjimus visuose švietimo sektoriuose. Taip pat sinergija su Erasmus+ yra nustatyta ir plėtojama įgyvendinant Europos universitetų iniciatyvas per Erasmus+ bendradarbiavimo partnerystę, kuria siekiama aukštojo mokslo institucijų tarptautiškumo stiprinimo. Šia iniciatyva siekiama padidinti studentų ir darbuotojų judumą, gerinti Europos aukštojo mokslo kokybę, skatinti įtrauktį ir konkurencingumą. Bus užtikrintas ESF+ ir **Marie Skłodowska-Curie programos**, kurios lėšomis finansuojamos į kitas Europos šalis išvykstančių mokslininkų stipendijos karjeros plėtrai, subsidijuojamas profesinis integravimas, plėtojama pramonės ir mokslo įstaigų partnerystė ir tarptautiniai darbuotojų mainai, koordinavimas.

3-iasis Programos politikos tikslas, siekiant geresnio Lietuvos junglumo, tiesioginio suderinamumo ir sinergijos sąsajų su NKL neturi, o 5-asis politikos tikslas, kuriuo siekiama „iš apačios į viršų“ kurti piliečiams artimesnę Lietuvą, sinergijoje su NKL, nacionalinėmis priemonėmis, turės teigiamą horizontalų poveikį visų Lietuvos regionų vystymuisi, prisidės prie gyvenimo kokybės regionuose gerinimo. Prie 3-ojo politikos tikslo ir susisiekimo šalyje gerinimo bus pasitelkiama **EITP**, kuri yra ES finansinės paramos teikimo transeuropiniams tinklams priemonė, sukurta siekiant **remti transporto, telekomunikacijų ir energetikos infrastruktūros sektorių**, įgyvendinti bendro intereso projektus ir išnaudoti galimą tų sektorių sinergiją. EITP lėšomis suplanuota finansuoti TEN-T prioritetinio projekto „Rail Baltica“ vystymą. EITP lėšomis taip pat bus prisidedama ir prie ERPF bei SaF investicijų vystant pagrindinį TEN-T.

Įgyvendinant Programą bus prisidedama prie **BJRS** įgyvendinimo. Lietuva, vertindama BJRS politinės srities „Inovacijos“ įdirbį ir potencialą, Programos 1-ojo politikos tikslo lėšomis skatins inovacijų ir verslumo ekosistemas, stiprins skaitmeninę ekonomiką, įskaitant IRT plėtrą, bei skatins verslumą ir MVĮ augimą. 2-ojo politikos tikslo bus siekiama tiesiogiai prisidedant prie BJRS politikos sričių – energetikos, saugumo, sveikatos, bioekonomikos ir horizontaliosios krypties – klimato įgyvendinimo. 3-uoju Programos politikos tikslu ir Programos specialiuoju 8-tuoju darnaus judumo prioritetu bus tiesiogiai prisidedama prie BJRS „Transportas“ politikos srities įgyvendinimo. Įgyvendinant 4-ąją ir 5-ąją politikos tikslus, tiesioginių sąsajų su BJRS nėra, tačiau neabejojama, kad bus reikšmingai prisidedama prie turizmo, teritorijų planavimo, inovacijų, sveikatos ir kultūros BJRS politikos sričių įgyvendinimo. Pažymėtina, kad Programos įgyvendinimo metu nėra sudaromos jokios teisinės ar administracinės kliūtys inicijuoti ar įgyvendinti ES BJRS projektus, todėl iškilus poreikiui ar atsiradus galimybei bus sudaromos visos sąlygos vykdyti bendradarbiavimo projektus.

Numatomos Programos sinergijos ir su Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginiu planu, finansuojamu EŽŪFKP lėšomis 2023–2027 m. Lietuvos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai iš viso yra numatyta 3993,6 mln. Eur ES lėšų ir 276,4 mln. Eur nacionalinio biudžeto lėšų (iš viso 4,27 mlrd. Eur).

Strateginis planas susideda iš dviejų Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) ramsčių: I ramstis, skirtas tiesioginei paramai, klimatui, aplinkai ir gyvūnų gerovei naudingoms sistemoms (ekoschemos), sektorinėms programoms, kurioms skiriama 3016,1 mln. Eur ES ir apie 2,8 mln. Eur nacionalinio finansavimo lėšų. II ramsčiui, skirtam investicinėms, bendradarbiavimo, aplinkos apsaugos, klimato tikslų siekiančioms, rizikų

valdymui, žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemoms bei kitoms kaimo plėtros priemonėms, skiriama 977,5 mln. Eur ES ir 273,7 mln. Eur nacionalinio finansavimo lėšų. Strateginiame plane atsižvelgiama į EK rekomendacijas Lietuvai, BŽŪP tikslų įgyvendinimą ir ES strategijos „Nuo ūkio iki stalo“, Biologinės įvairovės strategijos užmojus. Siekiama bendrųjų ir konkrečių BŽŪP tikslų kartu vykdant ES reglamentuose nustatytus privalomuosius įsipareigojimus, kurie užtikrina sinergiją su Sanglaudos politikos tikslais. Strateginiame plane ne mažiau kaip 25 proc. I ramsčio ir ne mažiau kaip 35 proc. II ramsčio ES lėšų skiriama aplinkosaugos, klimato, tvaraus gamtos išteklių naudojimo tikslams, ne mažiau kaip 5 proc. II ramsčio lėšų skiriama BIVP pagal priemonę LEADER. Esminė šių dviejų investicinių programų skirtis – tikslinės grupės, t.y. Strateginiu planu didžiąja dalimi tikslingai remiami ūkininkai, kiti žemės ūkio subjektai, veikiantys kaimo vietovėse. Programos viena kitą papildys žaliųjų (aplinkosaugos ir klimato) tikslų srityje: Strateginiame plane numatytos intervencijos, skirtos adaptacijai prie klimato pokyčių, vandens telkinių apsaugai, oro taršos mažinimui, dirvožemio kokybės gerinimui, ekosistemų apsaugai, rizikų valdymui, pažangiems (tvariems) ūkininkavimo metodams, gyvūnų gerovei. Viena kitą papildančiomis ir derančiomis investicijomis gali būti laikomos Sanglaudos politikos 2-ojo politikos tikslo investicijos į meteorologinių stebėjimų pajėgumų stiprinimą su Strateginiame plane planuojamomis investicijomis į melioracijos ir drėkinimo įrenginių sistemas, siekiant išvengti nuostolių dėl nepalankių žemės ūkio veiklai hidrometeorologinių reiškinių.

Papildomumas numatomas ir 1-ojo tikslo kontekste: verslai, įskaitant žemės ūkio subjektus, šiais šaltiniais bus skatinami tvariai investuoti, trumpinti tiekimo grandinę, gaminti aukštos pridėtinės vertės, inovatyvius produktus, eksportuoti, didinti žinių ir inovacijų sklaidą, skaitmeninti veiklą, gauti poreikius atitinkančias konsultacijas, mokymus, kas leis didinti verslo konkurencingumą ir pažangą. Gyvenimo sąlygų kaimo vietovėse modernizavimas pasitelkiant LEADER iniciatyvas, kaimo gyventojų užimtumo, socialinės įtraukties, jaunimo kūrimosi kaime (kartų kaitos) bei verslumo iniciatyvų skatinamosios veiklos tiesiogiai papildys ir prisidės prie 1-ojo, 3-ojo 4-ojo ir 5-ojo politikos tikslų įgyvendinimo.

Įgyvendinant investicines priemones **žuvininkystės srityje** bus siekiama užtikrinti sinergiją su Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginiu planu, finansuojamu EŽŪFKP lėšomis. Šio fondo lėšomis ir toliau numatoma įgyvendinti BIVP kaimo vietovėse. Teritorijos, kuriose įgyvendinama EŽŪFKP remiama BIVP, kartais sutampa su žvejybos ir akvakultūros regionais. Toliau nebeplanuojama įgyvendinti dvisektorių vietos plėtros strategijų, finansuojamų iš EŽŪFKP ir EJŖŽAF lėšų. Pirminė žuvininkystės produktų gamyba priskiriama žemės ūkio veiklai, todėl pagrindinė atskirtis tarp EŽŪFKP (finansuojančio BŽŪP įgyvendinimą) ir EJŖŽAF (finansuojančio BŽP ir IJP įgyvendinimą) yra ta, kad remiamos su skirtinga žemės ūkio produktų gamyba susijusios veiklos ir atskiroms politikoms įgyvendinti skirtos priemonės. Numatoma EJŖŽAF sinergija su „Europos horizonto“ programos antruoju ramsčiu (maistas, bioekonomika, gamtos ištekliai, žemės ūkis ir aplinka). „Europos horizonto“ programos įgyvendinimo rezultatus bus siekiama pritaikyti žuvininkystės sektoriuose, skatinant įmonių investicijas į inovatyvius produktus, procesus ir technologijas. Taip pat įgyvendinant Žuvininkystės programą renkami biologiniai ir kiti duomenys yra vertingas duomenų šaltinis „Europos horizonto“ programos lėšomis finansuojamiems tyrimams. Aktualūs tyrimų atlikimo ir inovacijų pritaikymo poreikiai, akvakultūros, jūrų ir jūrų politikos srityje galės būti įgyvendinami vykdant „Europos Horizonto“ programą. Bendra keitimosi informacija aplinka (CISE) yra ES iniciatyva, valdoma Europos jūrų saugumo agentūros, kuria siekiama, kad Europos ir Europos ekonominės erdvės valstybių narių stebėjimo sistemos būtų sąveikios, kad visoms suinteresuotoms skirtingų sektorių institucijoms būtų suteikta prieiga prie išsiaiškintos ir neįsiaiškintos informacijos, reikalingos misijoms jūroje atlikti. Tai dar vystoma iniciatyva ir keitimosi informacija aplinka, kuri dar nėra pilnai įgyvendinta. 2021–2027 m. paramos laikotarpiu prisidėti prie šios iniciatyvos numatoma dalyvaujant Europos žuvininkystės kontrolės agentūros veiklose ir veiksmuose, finansuojamuose kaip tiesioginio valdymo priemonės. Poreikio įgyvendinti atskiras CISE skirtas priemones nenustatyta, o poreikiui atsiradus atskiri veiksmai bus finansuojami pagal 1-ojo prioriteto konkretaus tikslo 1.4 priemonę, skirtą kontrolei ir įsipareigojimų vykdymui užtikrinti.

2.3 2021–2027 m. partnerystės sutartyje numatytų fondų, PMIF, VSF, SVVP ir kitų ES priemonių tarpusavio papildomumas ir sinergija

2021–2027 m. laikotarpiu programų, parengtų pagal BNR, įgyvendinimas bus nuosekliai planuojamas, prižiūrimas ir vertinamas, siekiant ES fondų investicijas efektyviai panaudoti Europos žaliojo kurso ir NPP tikslams įgyvendinti. Skirtingų finansavimo šaltinių koordinavimu bus siekiama didinti investicijų sinergiją ir kartu mažinti dvigubo finansavimo riziką. 2021–2027 m. prielaidas efektyviam skirtingų finansavimo šaltinių koordinavimui ir papildomumui atveria Lietuvoje įgyvendinta strateginio valdymo ir biudžeto reforma – parengti į rezultatus orientuotą strateginio valdymo sistemą reglamentuojantys teisės aktai: Strateginio valdymo įstatymas, Strateginio valdymo metodika, NPP plėtros programų ir priemonių planavimo, rengimo, įgyvendinimo ir priežiūros taisyklės. Ši reforma integruoja strateginio planavimo, regionų plėtros ir teritorijų planavimo procesus, užtikrina finansavimo šaltinių subalansavimą, nustatant, kad visos „pokyčių“ išlaidos (investicijos) yra

planuojamos tik plėtros programose pagal vienodas taisykles.

Remiantis BNR nustatyta temine koncentracija ir atsižvelgiant į konkrečias fondų finansavimo taisykles, 1-asis politikos tikslas bus įgyvendinamas tik ERPF lėšomis, tačiau prie jo tikslų, ypač susijusių su sumaniajai specializacijai reikalingų įgūdžių stiprinimu, įgyvendinimo bus prisidedama ESF+ lėšomis finansuojant 4-ojo politikos tikslo priemones. Siekiant 2-ojo politikos tikslo bus derinamos ERPF, SaF ir EJŖŽAF lėšos. Taip pat prie žalinimo veiklų bus prisidedama TPF investicijomis. Planuojant intervencijų rinkinį ir siekiant bendro pokyčio – perėjimo prie švarios ir teisingos energetikos, žaliųjų investicijų, žiedinės ekonomikos, prisitaikymo prie klimato kaitos – atsižvelgta į skirtingas fondų remtinąs veiklas: ERPF ir SaF investicijomis bus finansuojamos energijos vartojimo efektyvumo priemonės, susijusios su aplinka, darniu vystymusi ir energetika, kurios turi aplinkosauginės naudos, EJŖŽAF lėšomis bus remiama verslinės žvejybos ir akvakultūros, bei susijusi pridėtinę vertę kurianti, veikla (prioritetą teikiant prie Europos žaliojo kurso strategijų tikslų įgyvendinimo prisidedančioms veikloms), kiti su BŽP ir IJP įgyvendinimu susiję veiksmai. Įgyvendinant 3-iojo politikos tikslo priemones bus sujungtos ERPF ir SaF lėšos, pastarajam finansuojant TEN-T plėtrą. 4-ojo politikos tikslo bus siekiama ESF+ lėšomis gerinant užimtumo, švietimo, socialinės įtraukties ir sveikatos apsaugos paslaugas, ERPF jas papildys investicijomis į šioms paslaugoms teikti skirtos infrastruktūros plėtrą ir gerinimą, PMIF papildys investicijomis į migrantų integraciją, socialinės atskirties mažinimą. 5-tojo politikos tikslo bus siekiama ERPF ir EJŖŽAF investicijomis. ERPF lėšomis visoje šalies teritorijoje bus sprendžiami netolygios teritorijų plėtros klausimai, o EJŖŽAF remis vietos projektus, skirtus sąlygų tvariai mėlynajai ekonomikai augti sudarymui ir pakrančių žvejybos ir akvakultūros bendruomenių vystymosi skatinimui.

Sinergijos buvo siekiama planuojant papildomas **2021–2022 m. REACT-EU iniciatyvos lėšas**, skirtas iššūkiams, susijusiems su COVID-19 pandemijos sukelta krize įveikti. Siekiant tęstinumo bei suderinamumo su ES fondų investicijomis, REACT-EU iniciatyvos lėšos suplanuotos 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programoje, suformuojant joje du naujus prioritetus. Iš REACT-EU lėšų planuojama diegti inovatyvius, skaitmeninius ir aplinkai draugiškus sprendimus: dėmesys skiriamas pažangioms, mažiau invazinėms šiuolaikinėms diagnostikos ir gydymo technologijoms bei moderniai infrastruktūrai, kad gyventojams būtų užtikrintas naujausių ir kokybiškų sveikatos paslaugų prieinamumas; skaitmeniniams sprendimams, siekiant padidinti įmonių konkurencingumą, produktyvumą ir atsparumą ekonomikos svyravimams; MTEPI skatinimui ir komercinimui; energijos vartojimo efektyvumo sprendimams bei užimtumo didinimui, prisitaikymui prie besikeičiančios darbo rinkos ir atsparumo stiprinimui siekiant įveikti COVID-19 pandemijos keliamus iššūkius.

Kadangi į BNR buvo įtraukti PMIF, VSF bei SVVP, rengiant atitinkamas programas, užtikrinamas jų tarpusavio papildomumas.

VSF padės siekti šių konkrečių tikslų: a) gerinti ir lengvinti kompetentingų institucijų ir atitinkamų ES organų, tarybų ir agentūrų tarpusavio keitimąsi informacija bei keitimąsi informacija jų viduje, taip pat, kai aktualu, su trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis; b) gerinti ir intensyvinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, įskaitant kompetentingų institucijų tarpusavyje ir jų viduje vykdomas bendras operacijas, susijusias su terorizmu ir tarpvalstybinio pobūdžio sunkių formų bei organizuotu nusikalstamumu, ir c) remti valstybių narių pajėgumų, susijusių su nusikalstamumo, terorizmo ir radikalizacijos prevencija ir kova su jais, stiprinimą, taip pat su saugumu susijusių incidentų, rizikos ir krizių valdymą, be kita ko, užtikrinant glaudesnę valdžios institucijų, atitinkamų ES organų, tarybų arba agentūrų, pilietinės visuomenės ir privataus sektoriaus partnerių skirtingose valstybėse narėse bendradarbiavimą. VSF programos įgyvendinamos priemonės padės užtikrinti efektyvesnį bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija tarp ES ir nacionalinių teisėsaugos bei kitų kompetentingų institucijų, sustiprinti teisėsaugos pareigūnų gebėjimus užkertant kelią tarpvalstybiniam, sunkiam ir organizuotam nusikalstamumui bei kovojant su juo, siekiant užkirsti kelią radikalėjimui ir kovojant su juo, patobulinti kovos su elektroniniais nusikaltimais galimybes ir pan.

SVVP padės siekti šių konkrečių tikslų: a) remti veiksmingą Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų vykdomą Europos integruotą sienų valdymą prie išorės sienų, už kurį bendrai atsakingos Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra ir už sienų valdymą atsakingos nacionalinės institucijos, siekiant palengvinti teisėtą sienos kirtimą, užkirsti kelią neteisėtai imigracijai bei tarpvalstybiniam nusikalstamumui ir juos nustatyti, taip pat veiksmingai valdyti migracijos srautus; b) remti bendrą vizų politiką, siekiant užtikrinti suderintą požiūrį į vizų išdavimą ir palengvinti teisėtą keliavimą, kartu padedant užkirsti kelią migracijos ir saugumo rizikai. SVVP programa numato stiprinti Europos integruotą sienų valdymą, sienų kontrolę, plėtoti didelės apimties IT sistemas (AIS, SIS, VIS, ETIAS) ir stiprinti jų sąveikumą, testuoti specialiosios tranzito schemos įgyvendinimą, užtikrinti greitą, saugią ir klientams palankią vizų išdavimo procedūras, vykdyti vizų tvarkymo skaitmeninimą.

Muitinio tikrinimo įrangos priemonės tikrinimo įrangos finansinės paramos priemonės, įtrauktos į Integruoto sienų valdymo fondą (MTIFPP), PMIF, VSF, ESF+, ERPF, EJŖŽAF, SVVP investicijų naudojimo koordinavimą ir šių fondų galimo persidengimo rizikos valdymą numatoma užtikrinti dalyvaujant stebėsenos komitetų veikloje.

Prie socialinės atskirties mažinimo prisidės PMIF investicijos. Iš šio fondo bus galima finansuoti prieglobsčio prašytojų ir migrantų priėmimą bei jų ankstyvąją integraciją (priimančiosios šalies kalbos pagrindų mokymus,

vieno langelio integracijos priemonės, integracijos strategijų plėtrą, priėmimo centrų sąlygų gerinimą), o ESF+ lėšomis toliau bus remiama migrantų integracija vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. ESF+, ERPF ir PMIF investicijų naudojimo koordinavimą ir šių fondų galimo persidengimo rizikos valdymą numatoma užtikrinti dalyvaujant stebėsenos komitetų veikloje.

Visų Sanglaudos politikos fondų suderinamumo koordinavimas ir toliau bus užtikrinamas **stebėsenos komitetuose**, kuriuose bus svarstoma ne tik programų įgyvendinimo eiga, siūlomi programų pakeitimai, bendrieji projektų atrankos kriterijai, tačiau sprendžiamos ir bendros fondų įgyvendinimo problemos. Į stebėsenos komitetų sudėtį narių ar stebėtojų teisėmis bus įtraukti ir institucijų, atsakingų už susijusių kitų finansinių priemonių panaudojimą, atstovai ir atitinkamas sritis bei finansavimo priemonės išmanantys socialiniai ekonominiai partneriai, pilietinės visuomenės institucijų atstovai. Šių atstovų ir partnerių dalyvavimas bus aktualus posėdžiuose, kuriuose bus sprendžiamos atskirų fondų ar tikslų įgyvendinimo problemos.

Dvigubo finansavimo prevencijos bei kontrolės užtikrinimo sistema 2021–2027 m. laikotarpiu plėtojama remiantis ankstesnių laikotarpių patirtimi ir sukurtomis priemonėmis (pvz., rengiant priemonių papildomumo ir demarkacijų sąrašą, duomenimis ir informacija keičiantis tarp atskirus fondus administruojančių institucijų). Dvigubo finansavimo prevencija ir kontrolė bus užtikrinama sistemiškai, t. y. atitinkami priežiūros ir kontrolės veiksmai bei procedūros bus atliekami kiekviename programų ir projektų įgyvendinimo etape.

Siekiant efektyviau įvertinti Sanglaudos politikos fondų poveikį, bus **koordinuojamos investicijų vertinimo veiklos**. Numatoma, kad veiklą tęs tarpinstitucinė vertinimo koordinavimo grupė, į kurios sudėtį yra įtraukti ne tik ERPF, ESF+, TPF ir SaF vadovaujančiosios institucijos, bet ir EŽŪFKP bei EJŖŽAF vadovaujančiųjų institucijų atstovai. Vertinimo koordinavimo grupėje bus vykdomas 2021–2027 m. investicijų vertinimo plano ir metinių vertinimo planų, šiuose planuose numatytų vertinimo tikslų ir uždavinių derinimas. Atlikus vertinimus, pateiktų išvadų ir rekomendacijų įgyvendinimo koordinavimas bei vertinimo rezultatų sklaida bus užtikrinama vykdant Programos ir Žuvininkystės programos Stebėsenos komitetų veiklą.

Nacionalinio komunikacijos koordinatoriaus funkcijas Lietuvoje atliekanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija užtikrins pagal BNR Lietuvoje įgyvendinamų programų pristatymą vienoje vietoje, internete. Interneto prieigoje bus viešinami visų programų trumpi aprašymai, nurodyti programų tikslai ir paskirtis, programų pasiekimai, nuorodos į kiekvienos programos interneto svetaines, kuriose bus užtikrinamas privalomų skelbti duomenų viešumas bei skelbiama kita aktuali informacija. 2021–2027 m. laikotarpiu planuojama stiprinti atskirų programų lėšas Lietuvoje administruojančių institucijų vykdomų komunikacijos veiklų koordinavimą, visų pirma, išnaudojant tarpinstitucinės darbo grupės formatą.

Įgyvendinant Programos **komunikacijos ir matomumo** veiklas 2022 metais bus sukurtanauja informacijos apie ES investicijas Lietuvai komunikacijos priemonė – Programos ir plano NKI interneto svetainė <https://esinvesticijos.lt/>. Joje bus pateikiama informacija apie Programą ir planą NKI viešinant finansavimo galimybes, naudos gavėjus, audito ataskaitas, pristatant pažangą bei pateikiant rezultatų pavyzdžius.

3. Perkėlimai⁴

Valstybė narė prašo	☒ perkelti lėšas tarp regionų kategorijų
	☐ perkelti lėšas į tiesioginio ar netiesioginio valdymo priemones
	☒ perkelti lėšas tarp ERPF, ESF+, SaF arba į kitą fondą ar fondus
	☐ perkelti ERPF ir ESF+ išteklius kaip papildomą paramą TPF
	☐ perkelti Europos teritorinio bendradarbiavimo lėšas skiriant jas investicijoms į darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą

3.1. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų

2 lentelė. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų (suskirstymas pagal metus)

Perkėlimas iš	Perkėlimas į	Suskirstymas pagal metus						
Regiono kategorija	Regiono kategorija	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	Iš viso
Mažiau išsivystęs	Labiau išsivystęs	62 158 729	63 158 664	64 178 830	65 219 413	54 045 124	55 127 743	363 888 503

3 lentelė. Lėšų perkėlimas tarp regionų kategorijų (suvestinė)

Regiono kategorija	Asignavimas pagal regiono kategoriją	Perkelta į:	Perkelta suma	Pradinio asignavimo perkelta dalis	Asignavimas pagal regiono kategoriją po perkėlimo
Labiau išsivystęs	42 773 152				406 661 655
Mažiau išsivystęs	4 558 026 206	Labiau išsivystęs	363 888 503	7,98%	4 194 137 703

⁴Perkėlimai nedaro poveikio metiniam finansinių asignavimų paskirstymui DFP lygmeniu valstybei narei.

Pagrindimas. Pagal EK pateiktą pirminį pasiūlymą ERPF ir ESF+ asignavimai (43 mln. EUR) lemia ženklų finansavimo mažėjimą SR (lyginant su ankstesniu finansavimo laikotarpiu apie 97 %), kuris naujai įstojo į labiau išsivysčiusių regionų gretas. Lietuva, siekdama spręsti 2019 m. ir 2020 m. ES Tarybos rekomendacijose Lietuvai iškeltus nacionalinius iššūkius, susijusius su šalies pažanga, inovacijomis, tarptautiniu konkurencingumu, skurdo rizikos lygiu, įskaitant energetinį skurdą, socialinę bei ekonominę atskirtimi, pajamų nelygybę ir kt., SR siekia tokių finansavimo apimčių, kurios padėtų šiuos iššūkius spręsti subalansuotai, atliepiančią esminę Sanglaudos politikos siekį – išlyginti regioninius skirtumus. Lėšų perkėlimas tarp regionų atliktas laikantis BNR 111 straipsnio reikalavimų ir įvertinus: regioninius skirtumus (siekiama juos mažinti), įskaitant didelius ekstremumus SR viduje; siekį užtikrinti Lietuvos bendrojo plano koncepcijoje nustatytą urbanistinę policentrinę struktūrą, sudarančią prielaidas tolygiam šalies vystymuisi; realius absorbcinius pajėgumus; siekį didinti šalies pažangą bei tarptautinį konkurencingumą ir patrauklumą. Taip pat siekiama reaguoti į COVID-19 pandemijos krizę, išaugusius migracijos srautus dėl hibridinių nelegalių migrantų atakų SR, kuris ribojasi su Baltarusija.

Iš viso perkėlimu siekiama apie 7,98 % VVL (mažiau išsivysčiusio) regiono pradinių nacionalinių asignavimų perkelti į SR (labiau išsivysčiusį), iš jų: iki 3 % – 1 politikos tikslui ir apie 5 % – 4 ir 5 politikos tikslams.

1-asis politikos tikslas – skirtas inovacijų proveržiui, jų diegimui šalies ekonomikoje, siekiant jos transformacijos į APV ekonomiką. Atsižvelgiant į tai, kad SR yra didžiausia Lietuvos inovacinių ir mokslo pajėgumų koncentracija, veikia pažangiausi mokslo centrai (SR sutelkta 75 % šalies universitetų ir tyrimus atliekančių institutų, 55 % tyrėjų), yra daugiausiai mokslo, technologijų ir inovacijų veiklą vykdančių įmonių, patiriama didžioji dalis MTEP išlaidų, investicijos nukreipiamos ir į SR, tačiau neribojant inovacijų ir MTEP skatinimo bei pažangių technologijų diegimo VVL regione. Šiuo perkėlimu siekiama spręsti žemo verslo investicijų į MTEP bei verslo ir mokslo bendradarbiavimo ir tarptautiškumo iššūkius, išnaudoti SR esančius MSI ir įmonių inovacinius pajėgumus šalies pažangai.

Lietuva – sąlyginai nedidelė šalis, todėl jos regionai nesivysto izoliuotai. Atsižvelgiant į tai, investicijos į SR turi papildomą poveikį, pvz., SR inovacijų potencialas leidžia vykdyti mokslinius tyrimus, eksperimentuoti, kurti naujus produktus, kurie diegiami arba dauginami prekėms, paslaugoms ar naujiems sprendimams VVL regione. SR įmonės, vykdydamos VVL regiono MVĮ užsakymus, stiprina jų novatoriškumą, nes perduoda praktinę patirtį ir skatina produktų pridėtinės vertės augimą per paklausą, taip didindamos VVL regiono konkurencingumą.

SR yra sukurama apie pusė Lietuvos BVP, registruota 40 % šalies įmonių, tačiau ne visos APV kuriančios įmonės yra įsteigtos ir vykdo veiklą Vilniaus mieste: daugelis jų gamybinių veiklų vykdo kitose SR savivaldybėse, pvz., Vilniaus r., Švenčionių r. ir kt. Atsižvelgiant į tai, perkeltomis lėšomis bus skiriama daugiau dėmesio įmonėms, esančioms SR savivaldybėse, pasižyminčioms prasčiausiais ekonominiais rodikliais. Inovacijų skleidimo trikdžių analizės išvadose akcentuojama, kad aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų prekių ir žinioms imlių paslaugų svaris, palyginti su bendra eksporto struktūra Lietuvoje yra tarp žemiausių ES. Lietuviškos kilmės pažangiųjų technologijų prekių eksportas Vilniaus apskrityje 2020 m. sudarė 40 % viso lietuviškos kilmės APV prekių eksporto. Lietuvoje dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriantis verslas, kurio konkurencingumas sparčiai mažėja dėl augančių darbo kaštų ir nepakankamai sparčiai augančio darbo našumo. Lietuvos ekonomika – mažai integruota į pasaulines vertės grandines ir daugiausia orientuota į mažesnės pridėtinės vertės pramonę. Akcentuotina, kad nepaisant SR išsivystymo, jis gerokai atsilieka nuo kitų ES NUTS2 regionų ir net 16 punktų atsilieka nuo ES regionų konkurencingumo indekso (pagal kurį lyginamas bet kuris ES regionas ir regionai, kurių BVP vienam asmeniui yra panašus) vidurkio. Taigi, siekiant bendro šalies konkurencingumo, aktualu investuoti į SR įmones, kuriančias APV produktus ar paslaugas, jų pristatymą užsienio rinkose, į jų gamybos procesų skaitmeninimą ir skatinti jas dalyvauti tarptautinėse MTEPI iniciatyvose. Be to, šių įmonių tarpusavio ryšių stiprinimas su VVL regiono įmonėmis palengvins Lietuvos integraciją į PVG. Perkeltos lėšos pastarosioms veikloms finansuoti neišbalansuos siekio mažinti regioninius skirtumus bei didinti VVL regiono konkurencingumą, nes išimtinai tik VVL regione investicijos nukreiptos į: startuolių vystymą, akseleravimą ir plėtrą; pramonės MVĮ transformaciją; pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi; netechnologinių inovacijų plėtrą; TUI pritraukimą; MVĮ naujų eksporto rinkų paiešką; įmonių gamybos procesų automatizavimą.

Elektroninių ryšių sektorius yra pagrindinis visos skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės sektorius. Pagal minėtą ES regionų konkurencingumo indeksą vertinami ir infrastruktūros, įskaitant skaitmeninius tinklus, rodikliai. Siekiant užpildyti SR skaitmeninį atotrūkį, remiantis skaitmeninio ryšio gerinimo vertinimo išvadomis ir „baltųjų dėmių“ žemėlapiu, dalį

investicijų reikalinga nukreipti ir į SR plačiajuosčio ryšio tinklo plėtrą. Veiklų finansavimas tiek SR, tiek VVL regione svarbus ir DESI indekso, kuris matuojamas nacionaliniu lygiu, skaičiavimui.

Lietuva susiduria su iššūkiais ir opiomis problemomis socialinėje, sveikatos, švietimo srityse bei ryškiais regioniniais skirtumais: 2019 ir 2020 m. ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai apima pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemonių būtinumą; 2020 m. šalies ataskaitoje EK nurodo stiprinti švietimo ir mokymo sistemos kokybę bei efektyvumą; taip pat pažymi, kad senėjanti visuomenė bei prasti Lietuvos gyventojų bendros sveikatos rodikliai reikalauja sveikatos sistemos peržiūros sprendimų. Šie iššūkiai aktualūs tiek VVL regionui, tiek SR regionui, susiduriančiam su didžiausiais vidiniais skirtumais.

Lėšų perkėlimas 4-ajame politikos tikslu konkrečiam uždaviniui įgyvendinti į SR svarbus dėl gyventojų koncentracijos, miesto driekos padarinių sukkelto spaudimo užtikrinti kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas arti gyvenamosios vietos, ypač sveikatos, socialinės ir švietimo srityse. SR perkeltos lėšos sudaro apie 12 % viso 4-ajam prioritetui įgyvendinti skirtų lėšų, todėl valdomas regioninių netolygumų mažinimo iššūkis.

Įgyvendinant SR sveikatos srities uždavinius kyla iššūkių dėl operatyvių ir tolygių pirminės sveikatos priežiūros įstaigų teikiamų paslaugų užtikrinimo – SR 2019 m. fiksuotas absoliučiai blogiausias tarp 10 regionų (NUTSIII) išvengiamo mirtingumo rodiklis (33,6 %) ir vienos iš didžiausių eilių sveikatos priežiūros įstaigose (sveikatos priežiūros poreikis nepatenkintas dėl ilgų eilių 17,2 % atvejų (VVL – 15,1 %)). SR gyventojai neturi vienodų galimybių naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, regione blogėja sveikatos rodikliai, todėl jiems svarbu sudaryti vienodas galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir nepabloginti jų sveikatos būklės lygio lyginant su kitų šalies regionų gyventojais. Be to, SR veikia respublikinio lygio ligoninės, teikiančios specializuotas sveikatos priežiūros paslaugas visos šalies gyventojams. Atsižvelgiant į tai, būtina investuoti į asmens sveikatos priežiūros įstaigas ir SR.

SR aktualios investicijos, susijusios su švietimo kokybės gerinimu ir jo prieinamumu (ypač socialiai jautrioms ar socialinę atskirtį patiriančioms grupėms ir atokių kaimiškųjų teritorijų gyventojams (palyginti periferinėje SR dalyje ikimokyklinio ugdymo procese dalyvauja 83,8 % vaikų nuo 3 m. (VVL – 86,8 %)). Siekiant spręsti ikimokyklinių paslaugų prieinamumo problemą ir kartu valdyti regioninių skirtumų iššūkį, VVL regionui skiriamos investicijos šiai sričiai sudaro daugiau nei 90 %.

Pagal 5-ąjį politikos tikslą investicijos numatomos tvariai regioninei plėtrai, regioninių netolygumų mažinimui tarp regionų ir jų viduje, įgyvendinant teritorines tvarios miestų plėtros ir funkcinį zonų plėtros strategijas. SR susiduria su tvarios urbanistinės plėtros problemomis: labiausiai jaučia švytuoklinės migracijos pokyčius, susiduria su neigiamu poveikiu aplinkai ir gyvenimo kokybei. Be to, SR yra didžiausias pagal plotą ir labiausiai nevienalytis lyginant su kitais regionais daugeliu ekonominių, socialinių, kultūrinių, etninių, gamtinių, demografinių ir kt. aspektų. Atitinkamai, Vilniaus regionui būdingi didžiausi tarp visų regionų vidiniai skirtumai (pvz., Vilniaus m. sav. skurdo rizikos lygis yra absoliučiai mažiausias šalyje (13,5% 2020 m.), Šalčininkų r. savivaldybėje – absoliučiai didžiausias (36,3%), užimtumo lygis tarp Elektrėnų savivaldybėje ir Švenčionių r. savivaldybėje skiriasi daugiau kaip 30 punktų (2020 m. 15–64 m. grupės asmenų), vieno darbuotojo sukuriamą pridėtinę vertę regiono savivaldybėse skiriasi iki 2 kartų, SR didėja nedarbas, ypač Vilniaus r. savivaldybėje, Trakų savivaldybėje ir kt.). Prioriteto lygmeniu VVL ir SR skiriamų lėšų santykis sudaro 90:10. Siekiant mažinti ryškius skirtumus SR viduje, iš VVL regiono perkeliama lėšos nukreipiamos į mažiau išsivysčiusias SR savivaldybes, kurios savarankiškais sprendimais sieks šalinti darbo, gyvenamųjų ir viešųjų paslaugų subalansavimo problemas bei gerinti gyvenimo kokybę.

3.2. Lėšų perkėlimas tarp ERPF, ESF+, SaF arba į kitą fondą ar fondus

4 lentelė. Perkėlimai tarp ERPF, ESF+ ir SaF ir į kitą fondą ar fondus (suskirstymas pagal metus)

Perkėlimai iš		Perkėlimai į		Suskirstymas pagal metus						
Fondas	Regiono kategorija	Fondas	Regiono kategorija	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	Iš viso

SaF	Netaikoma	ERPF	Labiau išsivystęs	28 211 929	28 941 376	29 790 772	30 620 654	25 947 926	26 731 310	170 243 967
-----	-----------	------	-------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	-------------

5 lentelė. Perkėlimai tarp ERPF, ESF+, SaF arba į kitą fondą ar fondus (suvestinė)

Perkėlimas į / Perkėlimas iš		ERPF		Iš viso
		Labiau išsivystęs	Mažiau išsivystęs	
SaF		170 243 967		170 243 967
Iš viso		170 243 967		170 243 967

Pagrindimas. ERPF ir SaF reglamento 4 straipsnyje nurodyta, kad valstybės narė turi skirti bent 25 % ERPF lėšų 1-ajam politikos tikslui „Pažangesnė Lietuva“ ir bent 30 % – 2 politikos „Žalesnė Lietuva“ tikslui. 8-oje Sanglaudos ataskaitoje „Sanglauda Europoje iki 2050 m.“ pabrėžiamas žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos – kaip naujų ES ekonomikos augimą skatinančių veiksmų – potencialas. Ekonomikos augimą Lietuvoje paskatino investicijos į tradicinius ūkio sektorius ir mažos sąnaudos, todėl siekiant ateityje nepakliūti į vystymosi spąstus bei siekiant ilgalaikio augimo ir konkurencingumo, reikia skatinti investicijas ir didinti pajėgumus mokslinių tyrimų, inovacijų diegimo, mokslo ir verslo bendradarbiavimo, perėjimo prie anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos, skaitmeninių technologijų, vadybos praktikų ir pramonės 4.0 revoliucijos technologijų ir kt. srityse. Lietuvos rinka yra maža, todėl proveržio galima siekti vystant tarptautinius prekybos ryšius, siūlant aukštos pridėtinės vertės produktus, jungiantis į tarptautines vertės grandines.

2019 ir 2020 m. ES Tarybos rekomendacijose Lietuvai pastebima, kad šalies ekonomika yra santykinai imli ištekliais, todėl siekiant ilgalaikio tvarumo ir konkurencingumo, būtina sutelkti investicijas į skaitmeninę ir žaliąją pertvarką, inovacijas bei imtis nuoseklios mokslo ir verslo bendradarbiavimo, mokslinių tyrimų bei inovacijų skatinimo politikos. Pagal ES regionų konkurencingumo indeksą Lietuva gerokai atsilieka nuo vidurkio (SR – 159, o VVL – 190 vieta (iš 268 NUTS2 regionų), ypač prasti inovacijų komponentės rodikliai. Taigi, Lietuvai reikia investicijų ir specialiai pritaikytų sprendimų, siekiant pasivyti kitas šalis.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, įvertinus minėto reglamento reikalavimus, taikytinus 1-ajam politikos tikslui, susijusių iššūkių mastą, 12 % SaF lėšų yra perkeliama į ERPF. Neatlikus šio lėšų perkėlimo finansavimas 1-ajam politikos tikslui būtų nepakankamas, kad būtų įgyvendinti planuojami pokyčiai ir išspręstos įsisenėjusios problemos.

4. ES įnašo techninei paramai finansuoti forma

ES įnašo techninei paramai finansuoti formos pasirinkimas	☐ Techninė parama pagal 36 straipsnio 4 dalį*
	☒ Techninė parama pagal 36 straipsnio 5 dalį**

* Pasirinkus užpildyti 8 skirsnio 1 lentelę.

** Pasirinkus užpildyti 8 skirsnio 2 lentelę.

Techninę paramą apmokant pagal fiksuotą išlaidų normą mažės administracinė našta šalies viduje paskirstant reikiamas sumas administravimui vykdyti ir vertinant su tuo susijusių išlaidų kompensavimą. Taip pat šis būdas gerokai palengvins atsiskaitymą su EK, nes nereikės atskirai kaupti ir sukauptą informaciją grįsti patirtų techninės paramos išlaidų, pakaks tik apskaičiuoti sumą remiantis nustatytu procentiniu dydžiu nuo patirtų tinkamoms veikloms įgyvendinti skirtų lėšų. Vadovaujančioji institucija, taikydama fiksuotą normą, dėl sumažėjusios administracinės naštos daugiau dėmesio galės skirti politinių tikslų siekimui. Kartu taikant fiksuotą normą sumažės klaidų atsiradimo rizika susijusi su techninės paramos lėšomis.

5. Paramos telkimas pagal temas

Valstybė narė nusprendžia	☒ laikytis paramos telkimo pagal temas reikalavimų nacionaliniu lygmeniu
	☐ laikytis paramos telkimo pagal temas reikalavimų regionų lygmeniu
	☒ paramos telkimo pagal temas tikslu atsižvelgti į SaF išteklius

Valstybė narė laikosi paramos telkimo pagal temas reikalavimų	40 % socialinė įtrauktis Programuojama pagal ESF+ reglamento 4 straipsnio konkrečius tikslus h–l	ES fondų investicijų programa
	7 % paramos labiausiai skurstantiems asmenims Programuojama pagal ESF+ reglamento 4 straipsnio konkrečius tikslus m, o tinkamai pagrįstais atvejais – l	Materialaus nepritekliaus mažinimo programa
	4 % paramos jaunimo užimtumui Programuojama pagal ESF+ reglamento 4 straipsnio konkrečius tikslus a, f ir l	ES fondų investicijų programa
	9 % paramos kovai su vaikų skurdu Programuojama pagal ESF+ reglamento 4 straipsnio konkrečius tikslus f, h–l	ES fondų investicijų programa
	0,6 % socialinių partnerių ir NVO gebėjimų stiprinimui Programuojama pagal ESF+ reglamento 4 straipsnio visus konkrečius tikslus, išskyrus m	ES fondų investicijų programa

6. Preliminarus finansinis asignavimas iš kiekvieno fondo, kuriam taikoma 2021–2027 metų partnerystės sutartis, pagal politikos tikslą, konkretų TPF tikslą ir techninę paramą nacionaliniu ir, kai tikslinga, regioniniu lygmeniu

6 lentelė. Preliminarus finansinis asignavimas iš ERPF, SaF, TPF, ESF+, EJŖŽAF pagal politikos tikslą, konkretų TPF tikslą ir techninę paramą

Politikos tikslai, konkretus TPF tikslas arba techninė parama	ERPF			SaF asignavimas nacionaliniu lygmeniu	TPF**			ESF+			EJRŽAF asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Iš viso
	Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Regiono kategorija	Asignavimas pagal regiono kategoriją		Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Ištekliai pagal TPF reglamento 3 straipsnį	Ištekliai pagal TPF reglamento 4 straipsnį	Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Regiono kategorija	Asignavimas pagal regiono kategoriją		
1 politikos tikslas	953 587 001	Labiau išsivystęs	295 962 332						Labiau išsivystęs			953 587 001
		Mažiau išsivystęs	657 624 669						Mažiau išsivystęs			
2 politikos tikslas	1 009 588 086	Labiau išsivystęs		858 264 090					Labiau išsivystęs		48 536 356	1 916 388 532
		Mažiau išsivystęs	1 009 588 086						Mažiau išsivystęs			
3 politikos tikslas	138 804 089	Labiau išsivystęs		359 741 527					Labiau išsivystęs			498 545 616
		Mažiau išsivystęs	138 804 089						Mažiau išsivystęs			
4 politikos tikslas	796 279 451	Labiau išsivystęs	101 039 749					1 091 961 357	Labiau išsivystęs	94 871 228		1 888 240 808
		Mažiau išsivystęs	695 239 702						Mažiau išsivystęs	997 090 129		
5 politikos tikslas	613 476 566	Labiau išsivystęs	65 028 516						Labiau išsivystęs		9 184 000	622 660 566
		Mažiau išsivystęs	548 448 050						Mažiau išsivystęs			
TPF konkretus tikslas					262 749 291	115 051 000	147 698 291					262 749 291
Techninė parama pagal BNR 36 straipsnio 5 dalį (kai	122 910 727	Labiau išsivystęs	16 171 070	30 450 140	10 509 971	4 602 040	5 907 931	44 436 048	Labiau išsivystęs	3 832 727	3 463 221	211 770 107
		Mažiau išsivystęs	106 739 657						Mažiau išsivystęs	40 603 321		

Politikos tikslai, konkretus TPF tikslas arba techninė parama	ERPF			SaF asignavimas nacionaliniu lygmeniu	TPF**			ESF+			EJRŽAF asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Iš viso
	Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Regiono kategorija	Asignavimas pagal regiono kategoriją		Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Ištekliai pagal TPF reglamento 3 straipsnį	Ištekliai pagal TPF reglamento 4 straipsnį	Asignavimas nacionaliniu lygmeniu	Regiono kategorija	Asignavimas pagal regiono kategoriją		
aktualu)												
Iš viso	3 634 645 920	Labiau išsivystęs	478 201 667	1 248 455 757	273 259 262	119 653 040	153 606 222	1 136 397 405	Labiau išsivystęs	98 703 955	61 183 577	6 353 941 921
		Mažiau išsivystęs	3 156 444 253						Mažiau išsivystęs	1 037 693 450		
Iš viso	3 634 645 920		3 634 645 920	1 248 455 757	273 259 262	119 653 040	153 606 222	1 136 397 405		1 136 397 405	61 183 577	6 353 941 921

Svarbiausi iššūkiai Lietuvai: netikėtai ištikusios krizės dėl COVID-19 pandemijos ir migrantų srautų pasekmių šalinimas bei ekonomikos ir socialinių sistemų atsparumo krizėms didinimas, lėta Lietuvos ekonomikos transformacija siekiant APV, socialinė atskirtis ir nelygybė, kuri pandemijos metu tapo dar gilesnė, netolygi švietimo kokybė, lėtas švietimo skaitmenizavimas, prasti Lietuvos gyventojų bendros sveikatos rodikliai, ekonominiai ir socialiniai regioniniai skirtumai, nepakankamas TEN-T junglumas ir saugumas, spartėjanti klimato kaita, taršus transporto sektorius.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, planuojama tam tikras veiklas įgyvendinti siekiant visų politikos tikslų, taip pat tikslų, finansuojamų iš TPF.

7. Planuojamų Partnerystės sutartyje numatytų fondų programų sąrašas su atitinkamais preliminariais finansiniais asignavimais, suskirstytais pagal fondus, ir atitinkamu nacionaliniu įnašu pagal regiono kategorijas

7 lentelė. Planuojamų programų sąrašas⁵ su preliminariais finansiniais asignavimais

Pavadinimas	Fondas	Regiono kategorija	ES įnašas		Nacionalinis įnašas	Iš viso
			ES įnašas be techninės paramos pagal BNR 36 straipsnio 5 dalį	ES įnašas techninei paramai finansuoti pagal BNR 36 straipsnio 5 dalį		
ES fondų investicijų	ERPF	Labiau išsivystęs	462 030 597	16 171 070	478 201 667	956 403 334

⁵ Jei pasirinkta BNR 36 straipsnio 5 dalyje numatyta techninė parama.

Pavadinimas	Fondas	Regiono kategorija	ES įnašas		Nacionalinis įnašas	Iš viso
			ES įnašas be techninės paramos pagal BNR 36 straipsnio 5 dalį	ES įnašas techninei paramai finansuoti pagal BNR 36 straipsnio 5 dalį		
programa		Mažiau išsivystęs	3 049 704 596	106 739 657	557 019 580	3 713 463 833
	SaF	Netaikoma	1 218 005 617	30 450 140	220 315 724	1 468 771 481
	ESF+	Labiau išsivystęs	91 083 236	3 643 328	89 370 604	184 097 168
		Mažiau išsivystęs	925 118 293	37 004 730	163 881 584	1 126 004 607
	TPF asignavimas (TPF reglamento 3 straipsnis)	Netaikoma	115 051 000	4 602 040	21 115 243	140 768 283
	TPF asignavimas (TPF reglamento 4 straipsnis)	Netaikoma	147 698 291	5 907 931	27 106 981	180 713 203
Materialaus nepritekliaus mažinimo programa	ESF+	Labiau išsivystęs	3 787 992	189 399	441 933	4 419 324
		Mažiau išsivystęs	71 971 836	3 598 591	8 396 715	83 967 142
Iš viso	ERPF, SaF, ESF+, TPF		6 084 451 458	208 306 886	1 565 850 031	7 858 608 375
Žuvininkystės programa	EJRŽAF	Netaikoma	57 720 356	3 463 221	26 221 533	87 405 110
Iš viso	Visi fondai		6 142 171 814	211 770 107	1 592 071 564	7 946 013 485

8 lentelė. Planuojamų INTERREG programų sąrašas

1 programa	Lietuva–Lenkija
2 programa	Lietuva–Latvija

3 programa	Pietų Baltijos regiono
4 programa	Baltijos jūros regiono
5 programa	URBACT IV
6 programa	INTERACT
7 programa	INTERREG Europe
8 ir 9 programos	INTERREG NEXT

8. Veiksmų, kurių ketinama imtis siekiant sustiprinti administracinius gebėjimus įgyvendinti partnerystės sutartyje numatytus fondus, santrauka

Šiuo metu Lietuvoje įgyvendinama strateginio valdymo sistemos pertvarka, kurios vienas iš tikslų – atskirti lėšas skirtas valstybės funkcijoms užtikrinti nuo lėšų, skirtų pažangai atitinkamose srityse pasiekti. Šiomis lėšomis finansuojamos investicijos (tarp jų ir ES lėšos) yra nurodomos NPP, atitinkamai susiejamos su strateginiais valstybės tikslais 10 metų ir investuojamos efektyviausiu būdu, užtikrinant pažangos pasiekimą.

Tokiu būdu siekiama, kad investicijos būtų planuojamos pirmiausia nustačius valstybės ir regionų sprendimas problemas, jų priežastis, nustačius siektinus rezultatus bei rodiklius ir tik po to pasirenkant finansavimo šaltinius (pvz., nacionalinio biudžeto lėšas, ES lėšas, savivaldybių biudžetų lėšas, privačias lėšas ar kitų fondų lėšas).

Siekiama, kad Programos VKS būtų optimali tiek dalyvių, tiek reikalavimų skaičiumi, lanksti, greitai ir paprasta tiek VKS institucijoms, tiek pareiškėjams ir veiksmų vykdytojams, taip pat atitiktų aukščiausius kokybės standartus. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, kaip vadovaujančioji institucija, yra priėmusi įsakymą, kuriuo tarpinėms institucijoms priskirta dalis jos atsakomybe vykdomų vadovaujančiosios institucijų funkcijų, taip pat patvirtintos projektų administravimo taisyklės, pagal kurias dar iki Programos patvirtinimo EK dienos pradėta finansuoti dalis veiksmų. Šiomis taisyklėmis, Lietuvai prisimant pamatuotą riziką, nustatyta veiksmų finansavimo, įgyvendinimo ir kontrolės tvarka bei sudaryta galimybė juos pradėti įgyvendinti anksčiau, nei tai būtų galima padaryti laukiant Programos patvirtinimo.

Kaip ir praėjusių, taip ir šių dviejų finansavimo laikotarpių persidengimui ir su tuo susijusiam darbo krūvio padidėjimui ruošiamasi iš anksto. VKS institucijos yra įvertinusios esamas ir planuojamas darbo apimtis bei su tuo susijusių žmogiškųjų išteklių bei reikalingų kompetencijų poreikį.

2021 m. IV ketv. baigtas rengti administracinių gebėjimų stiprinimo bei žmogiškųjų išteklių valdymo žemėlapis, kuris identifikavo institucijų iššūkius ir galimas priemones tiems iššūkiams spręsti. Žemėlapio rengimo metu buvo išskirtos prioritetinės administracinių gebėjimų stiprinimo priemonės (pvz., analitinių gebėjimų stiprinimas, reguliarių (individualių ir bendrų) konsultacijų teikimas, sisteminių mokymų socialiniams-ekonominiams partneriams organizavimas, tikslinių mokymų organizavimas viešųjų pirkimų, pažeidimų prevencijos, antisukčiavimo valstybės pagalbos, rizikų valdymo temomis ir kt.) investicijų planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesuose. Taip pat numatytos priemonės vidinės komunikacijos ir bendradarbiavimo tarp institucijų gerinimui (pvz., specializuotos tarpinstitucinės darbo grupės vienodos praktikos taikymui ir probleminiams klausimams spręsti, komunikacijos tarp ministerijų ir socialinių-ekonominių partnerių stiprinimas ir kt.) Žemėlapis pristatytas ir dėl išskirtų prioritetinių priemonių įgyvendinimo sutarta su jo rengime dalyvavusiomis šalimis. Priemonių įgyvendinimo priežiūrai ir detalizavimui yra sudaryta iniciatyvinė darbo grupė. Dalis priemonių jau pradėta įgyvendinti.

Nepaisant naujojo VKS pokyčių, VKS institucijos rengiasi Investicijų programos startui, atliekama informacinės sistemos plėtra bei stiprinami reikalingi audito bei tarpinių institucijų gebėjimai. Bus užtikrinama, kad VKS aprašymas su audito nuomone bus pateiktas Europos Komisijai 2023 m. pirmą pusmetį. Duomenys, susiję su programos įgyvendinimo priežiūra, bus kaupiami ir analizuojami naudojant Europos Sąjungos investicijų administravimo informacinę sistemą (INVESTIS). 2021–2027 m. laikotarpiu INVESTIS planuojama įdiegti įrankius, skirtus rinkti, analizuoti ir vertinti finansinius duomenis, siektinas stebėsenos rodiklių reikšmės ir jų pasiekimų vykdymą, procedūrų (pvz., paraiškų vertinimas, mokėjimo prašymų tikrinimas ir kt.) įgyvendinimą. Taip pat ši sistema įgalins įgyvendinti BNR XIV priede nustatytą įpareigojimą užtikrinti, kad programos institucijos ir paramos gavėjai duomenimis keistųsi elektroniniu būdu. Pažymėtina, kad INVESTIS bus kuriama iteracijomis atsižvelgiant į projektų įgyvendinimo etapų eiliškumą.

Naujos VKS institucijos yra parengusios žmogiškųjų išteklių valdymo bei kompetencijų stiprinimo planus, kuriuos jau pradėjo įgyvendinti, taip pat aktyviai dalyvauja 2021–2027 m. laikotarpio programavimo veikloje, pvz., Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA), kuri paskirta administruoti ES 2021–2027 m. projektus, 2021 m. atliko reikalingus struktūrinius pokyčius (atsirado nauji už turinį atsakingi padaliniai pagal ateinančio laikotarpio projektų sektorius – aplinkos apsauga, energetika ir kt.). Naujų žmonių įdarbinimas bei kvalifikacijos kėlimas VKS institucijose bus vykdomas atsižvelgiant į sektorius, pagal kuriuos bus pradedami įgyvendinti projektai, jų iššūkius bei investavimo spartą, t. y. realų poreikį. Siekdama greitesnio darbuotojų įsitraukimo, CPVA yra parengusi naujiems darbuotojams mentorystės programą ir įvadinį mokymų ciklą naujų darbuotojų (tarp jų ir vadovų) įvedimui.

Siekiant užtikrinti aukščiausius audito standartus ir pakankamą esamų bei naujų Investicijų programos audito institucijos (toliau – AI) darbuotojų kompetenciją, AI yra įsivertinusi jos funkcijoms atlikti reikalingų esamų darbuotojų kompetencijas bei patirtį ir parengusi nuoseklų ir kryptingą kvalifikacijos kėlimo planą, kuris bus nuolat pildomas pagal esamus bei naujai iškilusius poreikius, ypatingai kreipiant dėmesį į AI paskirtas audituoti priemones pagal joms

keliamus reikalavimus.

Be to, Finansų ministerija ir toliau organizuos centralizuotus mokymus, išplėsdama ir parinkdama reikiamas mokymosi formas bei įtraukdama naujas aktualias temas. Siekdama tikslingai stiprinti administracinius gebėjimus, Finansų ministerija, organizuodama mokymus, atsižvelgs į konkretų poreikį, audito pastebėjimus ir rekomendacijas, reguliariai atliekamas institucijų apklausas, atsiradusius naujus reglamentavimo ir kitus pasikeitimus.

Taip pat planuojama stiprinti suinteresuotųjų šalių, tokių kaip socialiniai ekonominiai partneriai ir NVO, gebėjimus, siekiant paskatinti juos veiksmingiau vykdyti savo veiklą bei paramos gavėjų gebėjimus tokiose srityse kaip projektų vystymas ir stebėjimas, viešieji pirkimai ir finansų valdymas. Siekiant **padidinti socialinių ir ekonominių partnerių ir kitų suinteresuotųjų šalių (visuomenės, NVO ir kt.) įtraukimą**, taip pat sustiprinti jų bei **pareiškėjų ir projektų vykdytojų administracinius gebėjimus**, bus siekiama:

- užtikrinti **veiksmingą suinteresuotųjų grupių** (visuomenės, socialinės įtraukties, užimtumo, aplinkosaugos srityje veikiančių NVO ir kitų partnerių) **įtraukimą** įvairiais Programos rengimo ir įgyvendinimo ciklo etapais, jas aktyviau įtraukiant į darbo grupes, diskusijas. Strateginio valdymo metodikoje numatyta, kad planuojant investavimo priemones bei nustatant projektų finansavimo sąlygas būtina jas aptarti ne tik su pakviestais socialiniais ekonominiais partneriais, bet ir su visomis suinteresuotomis šalimis organizuojant viešus aptarimus. Minėti dokumentai taip pat skelbiami viešai ir pastabas bei pasiūlymus dėl jų gali pateikti bet kuri suinteresuota šalis;
- užtikrinti **reguliarią komunikaciją su paramos gavėjais ir socialiniais ir ekonominiais partneriais**, informuojant apie ES fondų teikiamas galimybes, reguliavimo ir procesų pokyčius, renkant informaciją apie gebėjimų stiprinimo poreikius, išplečiant mokymo formas ir galimybes;
- skatinti ES fondų administravimo institucijų **tarpusavio dalijimąsi gerąja bendradarbiavimo su pareiškėjais ir projektų vykdytojais praktika**.

Taip pat bus įgyvendinamas Viešųjų pirkimų profesionalumo stiprinimo planas pagal kurį į viešųjų pirkimų mokymo programas bus įtrauktos strateginių (žaliųjų, inovatyvių, socialiai atsakingų) viešųjų pirkimų organizavimo, rinkos tyrimų, techninių specifikacijų rengimo, pasiūlymų vertinimo ir panašios temos, kurios **reikalingos siekiant efektyviau organizuoti viešuosius pirkimus ir užtikrinti didesnę konkurenciją vykdant pirkimus**. Taip pat rengiamos naudingos metodologinės priemonės, ieškoma sprendimų, kaip motyvuoti perkančiąsias organizacijas ir pirkimų specialistus pirkimus atlikti efektyviau.

TILS sėkmingai įgyvendinęs bandomąjį sąžiningumo susitarimų projektą 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu, panaudodamas šio projekto įgyvendinimo metu įgytas žinias ir patirtį, ateityje dėmesį skirs iniciatyvos „Dalyvaujantieji biudžetai“ įgyvendinimui savivaldybėse. „Dalyvaujamas biudžetas“ – būdas kartu su bendruomene spręsti viešųjų lėšų panaudojimo klausimus, kai bendruomenės nariai patys siūlo idėjas savivaldybei, mokyklai ar organizacijai ir balsuodami renka labiausiai patikusias idėjas, todėl TILS šią iniciatyvą siūlo kaip sąžiningumo susitarimų alternatyvą. Įgyvendinant šią priemonę ir toliau Programos įgyvendinimo laikotarpiu bus skatinamas gyventojų įsitraukimas į savivaldybės projektų vykdymo stebėseną. Taip pat Programos įgyvendinimo laikotarpiu pilietinės visuomenės organizacijos bus aktyviai skatinamos įsitraukti įgyvendinant sąžiningumo susitarimų iniciatyvą Lietuvoje, ypatingą dėmesį skiriant šių organizacijų dalyvavimui įgyvendinant visuomenei aktualius ir strateginės svarbos projektus.

Atsižvelgiant į 10-iai miestų (regionų centrų) ir kitoms savivaldybėms tenkančias teritorinių strategijų rengimo ir įgyvendinimo užduotis, Regioninės plėtros įstatymu kuriamą naują regioninės politikos institucinę sistemą, pagal kurią naujai suformuotos regionų plėtros tarybos turės rengti regionų plėtros planus, jų įgyvendinimo priemones pagal pasikeitusią strateginio valdymo sistemą, sprendamos NPP joms iškeltus uždavinius bei siekiant užtikrinti naujai įsteigtų institucijų gebėjimus atlikti joms keliamas užduotis, bus stiprinami regionų plėtros tarybų ir savivaldybių:

- baziniai gebėjimai **žmoniškųjų išteklių valdymo, finansų valdymo, strateginio planavimo ir valdymo kompetencijų** srityse. Šie gebėjimai bus stiprinami pagal ES struktūrinių reformų paramos programos projektą;
- gebėjimai atlikti problemų priežasčių analizę ir sąnaudų bei alternatyvų analizę ir **kokybiškai parengti teritorines miestų ir funkcinių zonų plėtros strategijas** bei numatyti tinkamas priemones (finansuojama iš 2014–2020 m. laikotarpio lėšų);
- **specifiniai gebėjimai** susiję su konkrečių projektų įgyvendinimu, pvz., analitinių priemonių taikymo, erdvinio planavimo, poveikio aplinkai vertinimo ir valdymo, bendruomenės įtraukimo, finansinių, reguliacinių, rinkodaros ir kitose ekonominės plėtros priemonių derinimo srityse. Šių gebėjimų stiprinimo veiklas siūloma finansuoti jas įtraukiant į Programos 5-ojo politikos tikslo ekspertinės pagalbos veiklų grupę.

Įgyvendinant Žuvininkystės programą, institucijų administraciniai gebėjimai bus stiprinami dalyvaujant EK, kitų ES valstybių narių, įvairių organizacijų rengiamuose seminaruose ir konferencijose, bus geriau išnaudojami vidiniai institucijų ištekliai: darbuotojai skatinami pasidalyti jų sukauptomis žiniomis ir gerąja patirtimi mokymuose ar darbo seminaruose. Taip pat viešosios paramos lėšomis bus finansuojami tiksliniai mokymai ir seminarai darbuotojams,

atsižvelgiant į kasmetinių darbuotojų vertinimų metu nustatytus mokymosi poreikius.

Paramos gavėjų administracinių gebėjimų stiprinimas bus vykdomas pasitelkiant metodinę medžiagą, kuri skelbiama vadovaujančiosios institucijos ir tarpinės institucijos interneto svetainėse, atitinkama informacija bus pristatoma renginiuose (susitikimai, apskritos stalo diskusijos, konferencijos) taip pat tarpinės institucijos organizuojamus mokymus paramos gavėjams (pareiškėjams, potencialiems pareiškėjams, projektų vykdytojams).

Socialiniai ir ekonominiai partneriai, vietos ir regionų valdžios institucijos, pilietinės visuomenės ir jaunimo organizacijos bei kitos atitinkamos interesų grupės (partneriai) buvo įtraukti rengiant šioje Partnerystės sutartyje minimas tris programas. Svarbu pažymėti, kad Lietuva rengia vieną keturių fondų programą, kuri sudaro 98 proc. visų Partnerystės sutarties investicijų. Todėl atskiros konsultacijos su partneriais dėl Partnerystės sutarties rengimo nebuvo surengtos, nes jos vyko rengiant Programą ir dar dvi programas. Su parengtu Partnerystės sutarties projektu socialiniai ir ekonominiai partneriai buvo supažindinti Stebėsenos komiteto posėdyje 2021 m. liepos 13 d.

Partneriai dalyvavo rengiant minėtas programas per:

1. Konsultacijas įvairiose viešosios politikos srityse.
2. Programos nacionalinio lygmens konsultacijas raštu ir temines diskusijas pagal Programos politikos tikslus.
3. Programos prioritetų pristatymai ir diskusijos 2014 – 2020 metų ES fondų investicijų programos stebėsenos komitete.

Siekiant pateikti grįžtamąjį ryšį apie partnerių indėlį rengiant programas, partneriai buvo reguliariai informuojami apie atitinkamus pokyčius Stebėsenos komiteto posėdžiuose, oficialius ir neoficialius susirašinėjimus, atnaujinant programų aprašymus tam skirtose interneto svetainėse, o kai kuriais atvejais – skelbiant derybų lenteles su partnerių pastabomis.

9. Integruotas požiūris siekiant spręsti demografinius uždavinius ir (arba) tenkinti specifinius regionų ir teritorijų poreikius

Lietuvoje, kaip ir kitose EBPO šalyse, skaitmenizacija, globalizacija, demografiniai pokyčiai ir klimato kaita keičia darbo vietas, visuomenės funkcionavimo ir žmonių sąveikos būdus.

Lietuvos ekonomikos vystymuisi bei visuomenės gerovei didelius iššūkius kelia demografiniai pokyčiai. 2004–2019 m. Lietuvoje santykinis gyventojų skaičiaus sumažėjimas buvo vienas didžiausių ES (nuo 3,38 mln. 2004 m. iki 2,79 mln. 2019 m.). Dėl neigiamų demografinių tendencijų ir išorės bei vidaus migracijos kyla grėsmė ne tik šalies perspektyvoms užtikrinti darnesnę ir tvaresnę augimą, bet ir jos viešojo sektoriaus efektyvumui ir kokybei, nes daromas didelis spaudimas švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinėms sistemoms. Dėl didesnės gyventojų koncentracijos miestuose ir aplinkinėse teritorijose kyla didesnis spaudimas darniam judumui mieste ir socialinei infrastruktūrai, o kartu atsiranda poreikis investuoti šiose srityse. Kartu kyla naujieji ketvirtosios pramonės revoliucijos, skaitmenizacijos ir žaliosios transformacijos iššūkiai, kurie kartu su COVID-19 pandemijos išbalansuotu poveikiu verčia ieškoti sprendimų, kad nepaliktų užribyje tų, kas prarado savo verslą ar darbą dėl pandemijos poveikio ar prarasto įmonių konkurencingumo.

2021–2027 m. laikotarpiu demografinių problemų nulemti regionų plėtros iššūkiai bus sprendžiami abiejuose Lietuvos NUTS-2 regionuose, įgyvendinant integruotas teritorines priemones. Numatyta finansuoti vietos plėtros strategijas, skirtas spręsti vietos bendruomenei aktualias gyventojų skurdo ir atskirties problemas, ir vykdant intervencijas tikslinėse teritorijose bei pagal Žuvininkystės programą remiant žvejybos ir akvakultūros regionų VVG parengtas vietos plėtros strategijas. Kaimo vietovėse numatyta finansuoti bendruomenės inicijuotas vietos plėtros strategijas pagal LEADER priemonę. Šiai priemonei Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginiame plane planuojama skirti ne mažiau kaip 5 proc. EŽŪFKP lėšų. LEADER intervencija sudarys galimybes vietos lygiu spręsti aktualias problemas, visų pirma, užimtumo, socialinės atskirties, verslumo skatinimo, taip pat kurti trumpąsias tiekimo grandines, įgyvendinti veiklas, prisidedančias prie aplinkosaugos ir klimato tikslų. Siekiant modernizuoti kaimo vietoves, visų pirma skatinant skaitmeninių sprendimų paiešką, numatyta parama „Sumaniųjų kaimų“ priemonei, kuri bus įgyvendinama pasitelkiant kaimo vietovių VVG ir LEADER principus. Šios intervencijos prisidės prie Ilgalaikės ES kaimo vietovių vizijos tikslų įgyvendinimo.

ITI metodu planuojamos investicijos, kurias numatoma įgyvendinti pagal Programos 2-ąją, 3-ąją, 4-ąją ir 5-ąją politikos tikslą bei 8-ąją specialųjį prioritetą bus grindžiamos tvarios miestų plėtros ir funkcinio zonų plėtros strategijomis. ITI metodu paremtos intervencijos bus vykdomos miestuose, ne mažiau kaip 8 % ERPF lėšų skiriant tvariai miestų plėtrai.

Skatinant bendradarbiavimą funkcinėse zonose siekiama prisitaikyti prie demografinių tendencijų, lemiančių būtinumą ieškoti naujų, inovatyvių viešųjų paslaugų teikimo būdų, asmenims naudingesnį jau sukurtos ir dažnai pasikeitusią situaciją neatitinkančios viešosios infrastruktūros racionalaus naudojimo ir naujos trūkstamos infrastruktūros kūrimo, suvienijant kelių savivaldybių pastangas, pasitelkiant integruotus, kompleksinius sprendimus.

Tvarios miestų plėtros strategijos skatinimas:

Tvarų judumą miestuose ir jų priemiesčiuose (transporto srautų reguliavimą, viešojo transporto naudojimo skatinimą, multimodalinio transporto plėtrą, judumo įpročių keitimą ir eismo saugumo ir tvaraus judumo infrastruktūrą), pasitelkiant Programos 8-ojo specialiojo prioriteto investicijas pagal DJMP, 3.2 uždavinio investicijas ir 5.1 uždavinio investicijas pagal integruotas tvarios miestų plėtros strategijas.

Miestų investicinio patrauklumo didinimą, verslo aplinkos gerinimą (fizinės infrastruktūros sukūrimą naujoms investicijoms pritraukti ir darbo vietoms kurti).

Gyvenimo kokybės gerinimą miestuose (įskaitant triukšmo, oro užterštumo ir kitos taršos mažinimą, atsparumo klimato kaitai didinimą, žiedinės ekonomikos skatinimą, viešųjų erdvių patrauklumo ir prieinamumo didinimą, saugumo, socialinių, kultūrinių, sveikatinimo ir kitų poreikių geresnį tenkinimą, paslaugų masto ir prieinamumo didinimą, ypač socialiai pažeidžiamoms grupėms, naujų, kompleksinių paslaugų plėtrą ir inovatyvius paslaugų teikimo būdus (kur tinkama, skaitmeninant), kartu pasitelkiant Programos 4-ojo prioriteto 4.5, 4.8, 4.9, 4.10 uždavinius, 2-ojo prioriteto 2.5, 2.6, 2.7 uždavinius ir 8-ąjį specialųjį prioritetą.

Funkcinių zonų strategijų investicijos bus koncentruojamos į:

Tvaraus, funkcionalaus, integruoto mobilumo užtikrinimą, taip pat investuojant ir į geresniam darbo vietų pasiekiamumui, paslaugų prieinamumui, transporto taršos mažinimui, geresniam teritorijų junglumui, regionų investiciniam patrauklumui didinti reikiamą infrastruktūrą bei (kur įmanoma) pasitelkiant Programos 8-ojo specialiojo prioriteto investicijomis DJMP įgyvendinti ir Programos 3.2 uždavinio investicijomis eismo saugai.

Socialinės įtraukties stiprinimą ir bazinių poreikių užtikrinimą, teikiant **kokybiškas, inovatyvias, kompleksines viešąsias paslaugas** (kur tinkama, skaitmeninant), taip pat investuojant į reikiamą infrastruktūrą bei **efektyvų ir tvarų viešosios infrastruktūros valdymą ir naudojimą**, kartu pasitelkiant Programos 4-ojo prioriteto 4.5, 4.8, 4.9 ir 4.10 uždavinius, 2-ojo prioriteto 2.5, 2.6 ir 2.7 uždavinius ir 8-ąjį specialųjį prioritetą.

Ekonominio potencialo stiprinimą, investicinio patrauklumo didinimą, verslumo ugdymą ir verslo aplinkos gerinimą, siekiant kurti naujas geresnės kokybės darbo vietas ir plėtoti APV kuriančius verslus, kartu pasitelkiant Programos 8-ojo specialaus prioriteto investicijomis į darnų judumą, kurios be joms keliamo pirminio tikslo – ŠESD mažinimo, efektyviai prisideda ir prie darbo vietų pasiekiamumo.

10. Reikiamos sąlygos (teikiamos kartu su Programa)

Reikiama sąlyga	Fondas	Pasirinktas konkretus tikslas (Netaikoma EJŖŽAF)	Įvertinimo santrauka
			[1 000]

11. Preliminarus klimato srities tikslas

Fondas	Preliminarus klimato srities tikslas ⁶
ERPF	1 104 093 348
SaF	655 436 989

⁶Atitinka informaciją, įtrauktą arba įtrauktiną į programas dėl intervencinių priemonių rūšių ir preliminarus lėšų paskirstymo pagal BNR 22 straipsnio 3 dalies d punkto viii papunktį.